ГОДИНА XXXVIII. ЦЕТИЊЕ, у суботу 26. септембра 1909. БРОЈ 41

Цијена:
За Црну Гору на годину 8 круна, на по године 4 круне.
За Аустро-Угарску Босну и Херцеговину на годину 12 кр. на по године 6 круна.
За све остале земље годишње 20 франака у злату, на по године 10 франака у злату.
Претплата се прима само у годишњим и полугод. роковима.
Појединн број 20 пара.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Претплата се шаље поштанском упутницом, само и непосредно администрацији „Гласа Црногорца" на Цетиње, а коме је наручније, г. Вељку Рамадановићу, К. Ц. агенту у Котор.
Дописи се шаљу Уредништву. Рукописи се не враћају.
За огласе плаћа се: за сваку ријеч или за број од пет цифара по 4 паре за први пут, а за сваки даљи пут по 2 паре.

Власник: Државна Штампарија — Излази суботом — Одговорни уредник: С. Рамадановић

СЛУЖБЕНИ ДИО

На основу члана 2. закона од 31. јануара 1909. године, којим се овлашћује Књ. Влада, да може уредити све, што је потребно за предавање јавном саобраћају слободног Барског пристиништа прописујем сљедећи:

ПРАВИЛНИК

за експлоатацију слободне Барске луке и њој придодате слободне зона.

ГЛАВА I

Опште одредбе

Члан 1.

Од дана отварања слободног барског пристаништа са додатом слободном зоном, отпочиње — на основу уговора од 13/26. јуна 1906. године., склопљеног између Књ. Владе и Барског Друштва — слободна трговина у границама земљишта, обухваћеног слободним пристаништем и додатом слободном зоном. Истим даном, у смислу горе поменутог уговора, а према одредбама овог правилника отпочиње од стране Барског Друштва експлоатација слободног барског пристаништа и његових принадлежности са додатом слободном зоном.

Дан отварања слободног барског пристаништа са додатом слободном зоном, утврдиће се у смислу члана 1. закона од 31. јануара 1909. год. одлуком Књажевске Владе, која ће се објавити у званичном листу.

Члан 2.

Експлоатацију врши Барско друштво помоћу своје Управе и потчињених јој административних и техничких органа.

Управа се састоји:

из Управе за експлоатацију слободне луке и управе за експлоатацију слободне зоне.

Члан 3.

Приморска служба, коју врши Барско Друштво у границама одређеног слободног простора обухвата све послове, који се односе на:

а, мјере за употребљавање и чување обала, земљишта, воде и свију инвестиција лучких;

б, Улазак, излазак, усидривање и везивање лађа и бродова;

в, Укрцавање и искрцавање путника;

г, Укрцавање и искрцавање и депозитирање робе и баласта (за равнотежу);

д, Надзор над употребом ватре и предузимањем потребних мјера противу пожара, као и за одржање јавне безбиједности и сигурности у границама слободнога простора;

ђ, Давање (допуста) дозволе за употребу разноврсних водених пловидбених средстава;

е, Вођење надзора да капетани и особље лађа правилно врше законе и правила, која важе у Црној Гори за приморску службу;

Члан 4.

Од дана означеног у чл. 1. овог правилника, Књ. Капетан Барске луке са цијелим особљем, које сачињава локалну канцеларију луке, ступиће под надлежност Барског Друштва и припадаће Управи луке (члан 2 уговора) и вршиће по наредбама и у име друштва све што се тиче његове службе, релативно свих радова уступљених Барском Друштву.

Као канцеларија лучка, примјеном овог правилника, има се разумјети лучка канцеларија, која припада Барском Друштву.

Капетан Барске луке наставиће да врши као поморски префект независно од Барског Друштва све послове, које му буде налагала та његова дужност.

Нарочити споразум биће постигнут између Књаж. Владе и Барског Друштва, који ће предвидјети да дужност поморског префекта повјерене капетану Барске луке не коси се са пословима, које је он дужан вршити за рачун Барског Друштва и не проузрокују никакве штете истом Друштву.

Члан 5.

Службе, које друштво има да врши у границама слободног порта и одређене слободне зоне, обухвата све што се тиче непосредне, или преко концесионара корисне употребе земљишта, које истој припада.

Члан 6.

Све дужности, које спадају у област судске полиције, кривично приморског судства, јавне безбиједности, народног здравља, државних финансија, пошта, телеграма и телефона — вршиће се и стајаће под управом на земљишту слободне луке и зоне искључиво државних органа по одредбама земаљских закона (члан 70. уговора).

Трошкови за све ово падају на терет државне касе, изузев трошкове за јавну безбиједност, које на равне дјелове подносе држава и друштво.

Члан 7.

Све спорове, који потичу из примјене овог правилника или имају свога основа у вршењу експлоатације у опште, извиђаће и судити надлежни судови у Бару по земаљским законима (члан 76. уговора) у колико то не би било одредбама овога правилника или уговором између државе и друштва за поједине случајеве другачије наређено.

ГЛАВА II.

Правила односно државних и самоуправних дажбина у слободној луци и зони.

Члан 8.

Земљиште, које сачињава простор слободне Барске луке и зоне сматра се у погледу наплате царине као ванцаринска територија (члан 32. уговора).

Трговина и роба сваке врсте, без обзира на поријекло, не подлежи у границама одређеног простора никаквим државним и самоуправним дажбинама ни ограничењима изузевши оне предмете, који су монополисани од стране државе или чији је увоз у земљу у опште забрањен.

Предмети, чији је увоз забрањен у Црну Гору, не смију се увозити ни у слободну луку и зону, а предмети монополисани у Црној Гори не смију се у границама слободног простора продавати јевтиније од оне цијене, по којој се продају у Књажевини (члан 28. уговора).

Члан 9.

Роба, која долази из иностранства, подвргнута увозној царини, а која се налази на дан отварања слободног пристаништа на слободном земљишту, и која има исправне документе, да је на исту плаћена прописана царина, може се, без да плаћа других царинских такса, изнијети из слободног земљишта у царинарничком територију под условом, да прије реченог дана буде предата мјесној царинарници, која ће се увјерити о исправности докумената и њиховог слагања са робом.

Члан 10.

Роба, намијењена за унутрашњост Црне Горе, може се изнијети из слободног простора и пустити у слободан промет тек пошто плати све државне дажбине у смислу царинског закона и тарифе.

Роба, која се неће царинити у Бару, већ се по жељи сопственика има царинити на другој којој царинарници, ставиће се под царински надзор царинарнице Барске и са њом поступати као и са сваком робом, која се доноси непосредно из иностранства и упућује у унутрашњост.

Члан 11.

Улазак и излазак из слободног простора у царински вршиће се само на мјесту одређеном од стране царинарнице у Бару, која води надзор над укупним кретањем путника и робе при уласку и изласку.

Противно поступање сматраће се као кријумчарење и казниће се по одредбама царинског закона.

Члан 12.

Улаз у слободан простор са морске стране и излаз из слободног простора на море, може се вршити на свакоме мјесту дотичне обале без посредовања и контроле царинских органа.

Ограничења у томе може бити само у оним случајевима за које је то овим правилником предвиђено.

Кад лађа, која у луку донесе монополисане предмете, који нијесу донијети за рачун државе морају се сви такови предмети по истеку 24 сата предати царинарници на чување и тако остати до даље експлоатације њихове.

При доласку као и при поласку капетани трговачких лађа, сем оних које припадају државн или које је држава узела под кирију за своје потребе, морају Управи царинарнице поднијети манифест натоварене робе.

Члан 13.

Роба без обзира на поријекло, била домаћа или страна, чим уђе у слободан простор губи свој националитет и не може се унијети понова у земљу из слбодног простора, док не плати све државне дажбине. На расположење је Управи царинарнице да дозволи, да у случају ванредних трговачких захтјева, домаћа роба или која је постала таква плаћањем царине, може се оставити у магазинима слободног земљишта, коју је Управа означила под надзор њених органа, без да губи своју националност.

Члан 14.

Домаћа роба, која је подвргнута плаћању царине или других дажбина при изласку из земље, неће плаћати ове дажбине, у колико се увози за потребу и потрошњу у слободном простору. Ако би се, пак, хтјела одатле извести у иностранство, извијестиће се царинарница, како би се прије експедиције наплатиле све дажбине.

Члан 15.

Роба, која би уживала олакшице у плаћању царина ма по коме основу, задржава то право само онда, ако директно прође кроз слободну зону под надзором царинарнице, или се одмах у самом слободном простору стави под царински надзор.

Члан 16.

Роба, при уласку из царинске територије у слободан простор, мора се прије уласка пријавити царинарници, а она роба, која је предвиђнна у другом дијелу члана 13. овог правилника, предаваће се царинарници код магазина гдје ће се иста депозитирати.

Жељезнички возови при уласку из унутрашњости земље у слободну зону, биће праћени од уласка па до мјеста за предавање возова од царинских органа, који ће их прегледати и у случају потребе робу ставити под царински надзор и печате.

Члан 17.

Роба, која се креће из слободне зоне у царинску територију, подвргнуће се царинском прегледу у царинској канцеларији при изласку из зоне или у магазинима за чување робе, који су под надзором царинарнице.

Заинтересована лица могу захтијевати да се ово изврши и на другим мјестима слободне зоне, но тада морају платити царинским чиновницима трошкове за рад и чување робе и прибавити о своме трошку кантар и остало, што је за царинску манипулацију потребно.

Роба на овај начин прегледана и оцарињена мора се одмах извести из слободног простора. Денци и кари обични као и жељезнички, у којима би била оцарињена роба, намијењена за пренос из слободне зоне за у унутрашњост земље, осигураће се царинским печатом или словом, који ће царински службеници при изласку прегледати и увјерити се, да ли су исправни.

Царински службеници имају права прегледати товар како с поља тако и изнутра, и упоредити га са документима, који су по прегледу робе издати о квалитету и количини оцарињене робе, која се из слободног простора експедује у унутрашњост земље.

Члан 18.

Свака роба која припада Барском Друштву или која је њему упућена да буде употријебљена у грађењу или у радовима њему уступљеним по уговору од 13/26 јуна 1906 г. (чл 1.) и која је по члану 32. овог правилника, ослобођена је од свих царинских такса и других државних и општинских такса у Књажевини. Такође треба да се прикаже роба, како при уласку тако и при изласку сухим у слободној зони Управи царинарнице, као што је то одређено у овом правилнику за робу уопште, и подврћи ће је свим прегледима и мјерама, које би Управа царинарнице нашла за потребите и увјерити се, да ли ће та роба искључиво бити употријебљена за речене сврхе.

Члан 19.

Управа жељезница дужна је саопштити царинарници распоред возова и њихов полазак и долазак, као и све измјене, које би у томе погледу биле учињене.

Царинарница и Управа Барског Друштва споразумно ће утврђивати све потребне мјере, како би се овај правилник у цјелини примјењивао и правилан жељезнички саобраћај не би реметио.

Члан 20.

Управа царинарнице у Бару одређује вријеме и распоред царинских послова у унутрашњости и на граници слободне зоне и за ово вријеме царински органи немају права на засебне накнаде, сем у случају члана 17. овог правилника.

Но, заинтересована лица могу тражити услуге царинских чиновника и ван одређеног времена, и ако би ово тражење Управа царинарнице уважила, платиће сваком службенику накнаду за ванредни рад.

Права на ову накнаду немају службеници кад врше преглед поштанских пакета или путничких ствари, били ови предмети одређени за унутрашњост слободне зоне или морали директно проћи кроз ову посљедњу између кеја луке и царинског земљишта.

Члан 21.

Органи царинарнице овлашћени су, да контролишу кретање робе у слободној зони и да прегледају магацине за депозит и зграде свију врста за манипулацију и рад с робом — но, ово се мора радити тако, да се не спречавају и не отежавају индустријски послови и трговачки саобраћај.

Члан 22.

Манифести, које морају поднијети капетани лађа, морају тачно садржавати количину и каквоћу укрцате робе према пропратници (lettera di porto) или уговору о најму (contratto di nolo), робу коју носе капетан и еквипаж за своју потребу, храну, дрва и разне предмете путника, који се налазе на лађи. Капетан је одговоран за исправност манифеста, а брод одговара за казне, на које буде капетан осуђен у смислу члана 23., који сљедује.

Члан 23.

Кад капетан лађе, који мора да поднесе манифест не би га имао, или га не би хтио поднијети одређеној власти, глоби ће се новчано од 50 до 100 перпера, поред казне за кријумчарење, ако би ово постојало. Исто тако и свака нетачност и неправилност у манифесту казниће се горњом казном.

ГЛАВА III

Експлоатација слободне луке и и слободне зоне

А) ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

које се односе на експлоатацију порта

Члан 24.

У експлоатацији Барске луке примијениће се, у колико нијесу овим правилником искључене или измијењене, све приморске полицијске мјере, које су у снази у Црној Гори.

Преступи противу одредаба овога правилника казниће се онако, како се казне по закону преступи поморске полиције, у колико то није овим правилником за поједине случајеве другачије одређено.

Члан 25.

Капетан сваке лађе, или његов заступник, који хоће, да се користи барском луком, мора се подвргнути свима мјерама и тарифама предвиђеним у овом правилнику.

Члан 26.

Нарочитим правилима администрације луке опредијелиће се:

а) распоред воденог простора за стајање и задржавање лађа и распоред одређивања мјеста за спуштавање сидра;

б) подјела и распоред банкина и осталог простора у кругу луке за разноврсне потребе;

в) мјеста за укрцавање, искрцавање и прекрцавање путника, робе и баласта;

г) мјеста на којима ће се извлачити на сухо лађе свију врста ради чишћења и правила, по којима ће се тај посао вршити;

д) мјеста, за стајање лађа и бродова уопште намијењених за службу луке;

ђ) тарифе и услови за употребљавање теза, лађа, бова (гвоздене бачве за везивање бродова), магазина, чекрка и свију осталих алата и макина, потребитих за укрцавање и искрцавање робе;

ж) нарочите мјере за искрцавање и укрцавање путника и у опште робе предузеће Управа друштва са Управом царинарнице и других позваних мјесних власти.

Б) ТАКСА ЛУЧКА
или такса за усидрење

Члан 27.

Свака лађа, која пристане у барској луци или њеном заливу ради вршења трговачких послова, мора платити Управи луке таксу за усидрење (анкораж) у смислу сљедећих одредаба:

Члан 28.

Обавеза за плаћање горње таксе почиње од оног часа од кад лађа предузме трговачки рад, и иста се мора платити прије, но што се лађа крене на пут, ако неби Управа луке дозволила други начин плаћања;

Лађе, које пошље свршеног трговачког рада стоје распремљене, или које се због других разлога не могу кренути на пут прије три мјесеца, платиће таксу за анкораж најдаље на крају трећег мјесеца по њиховоме доласку;

Лађе одговарају за суму таксе, која има да се плати.

Члан 29.

Као трговачки послови сматрају се по овом правилнику укрцавање и искрцавање путника и робе.

Не сматрају се као трговачки послови: извлачење барки на сухо као и предавање и примање писама и простих мустара.

Даље: набавка хране, угља, алата ит.д. ако би то по мишљењу управе луке за продужење пута било неопходно потребно.

Сем овога искрцавања путника у случају болести или прибјежишта због неодољиве силе.

Да ли су ови случајеви наступили има да цијени Управа луке.

Најзад искрцавање потопљених и спашених путника за вријеме путовања.

Члан 30.

Од плаћања таксе за усидрење ослобођавају се:

а) Војне лађе;

б) Лађе, које су својина Кн. Двора;

в) Лађе за шетњу које било државе, признате као такве од дотичних влада, ако не врше трговачке послове;

г) Једрењаче, које су својина Црногорских поданика, ако их ови сами употребљавају или црногорским поданицима у најам дају (чл. 60. уговора);

д) Лађе, које су својина Барског Друштва или које је оно узело под кирију ако су натоварене искључиво робом и материјалом одређеним такође искључиво за пристаништа (скеле) црногорска, за грађење и експлоатацију радова уступљених друштву у смислу уговора од 13/26. іуна 1906. год.;

ђ) Лађе за риболов, па и ако носе свјежу рибу или мамац, лађе за превоз путника и рибе у границама луке и барског залива, као и све лађе за радове у опште, које су добиле дозволу од Управе луке и платиле таксе у смислу члана 116. овога правилника;

е) Лађе, које су приморане вишом силом, или својевољно свратиле у луку, ако не би предузимале никакве трговачке послове.

Члан 31.

Величина таксе за луку одређује се према чистој запремини лађе по регистру.

Дјелови већи од половине тоне рачунаће се као цијела тона, а мање од половине тоне неће се узимати у обзир.

Члан 32.

Параброди ма од куда долазили, који пристају у барској луци ради вршења трговачких послова плаћају од сваке чисте тоне по регистру 0·40 П.

Параброди овлашћени да искључиво врше пловидбу по Јадранском мору могу је, у мјесто да сваки пут плаћају таксу за усидрење, платити годишњи абонман, рачунајући по 8 перпера на сваку чисту тону по регистру.

Члан 33.

Једрењаче, које пристају у барској луци ради вршење трговачких послова, плаћају од сваке чисте тоне по регистру:

а) ако су мање од 100 тона по 0·08 П.;

б) ако су веће од 100 тона по 0·20 П.

Годишњи абонман за једрењаче износи ако су му мање од 100 тона, по 0·16 П. ако су веће од 100 тона по 0·40 П. за сваку чисту тону по регистру.

Члан 34.

Параброди и једрењаче, које врше трговачке радове искључиво за рачун државе, плаћају 70% свију горепоменутих такса.

Исто толико плаћају параброди и једрењаче, ако су својине црногорских поданика и од истих се употрбљавају, или су изнајмљене црногорским поданицима, ако немају мање од 200 тона по регистру.

Члан 35.

Право, које Управа луке име за наплате, које због погрешне примјене овога правилника нијесу биле никако, или су биле мање наплећене траје за дванајест мјесеци од дана, када је исте требало наплатити.

У истоме времену имају права и приватна лица тражити од управе повраћај онога, што би им противно правилнику било више наплаћено, а у случају непогодбе односно величине таксе, решаваће Министарство Финансија и Грађевина.

Члаан 36.

Све претплате у почетку и у току експлоатиције порта од стране Барског Друштва имаће потпуну вриједност до њиховог рока. Црногорска Влада платиће Управи луке за те претплате један дио примљених такса, сразмјерно времену, које остаје до односног рока.

В) КРЕТАЊЕ И МЈЕСТА
за стојање лађе у луци

Члан 37.

Управа луке уређује улазак излазак лађа, дозвољава и управља њихова кретања.

Капетани и власници дужни су у том погледу извршавати у свему наредбе, дате им од Управе луке и одговорни су за сваку штету проузроковану њиховом рђавом маневром.

Капетани луке непосредно или преко својих почињених органа издаваће у овоме погледу потребна наређења.

Члан 38.

Забрањено је при доласку у луку прије но што се добије допуштење за вршење послова (пратика), свака комуникација са сувим и са другим лађама, изузевши случајеве, који зависе од прописа здравственог (санитарног) реда, издатих од надлежних власти. Кад таквих случајева не би било, капетан лађе мора одмах по доласку пријавити се у канцеларији луке, да би добио дозволу за вршење послова (пратику) и на санитетски испит.

Том приликом дужан је показати све папире, лађе, као и манифест њенога товара, предвиђеног у члану 12. овога правилника и дати сва објашњења о току његовога путовања и његовој служби, која би му Управа луке захтијевала.

Ако на лађи има запаљивих или експлозивних предмета капетан мора независно од манифеста одмах ово саопштити и прије но што би му се о томе учинило какво питање.

Члан 39.

Лађе морају при доласку у луку пристати на мјесту, које је зато одређено, како се неби спречавао улазак и излазак других бродова и чекати, да им Управа луке одреди мјесто, гдје ће се усидрити.

Изузевши случај апсолутне потребе ни један брод не може се усидрити у мјестима остављеним за пролаз бродова.

У сваком случају котве морају имати потребне грипије или гавителе, да се могу лако извадити.

Члан 40.

При доласку бродови, који имају нарочиту дозволу од Управе луке, изузевши случајева анормалног стана здравственог, могу улазити непосредно у луку, и везати се на мјесту, које је Управа луке означила, па чак и заузети мјесто при банкини на празним мјестима, која би Управа луке (означила) одредила.

Члан 41.

Све лађе морају прије него што заузму мјесто у унутрашњости луке растоварити прах, оружје и војничке потребе на мјесту, које је за чување истих одређено, и моћи ће их понова узети тек онда, кад буду готове за полазак и кад буду изашле из заклона унутрашње луке.

Члан 42.

Молбе за мјеста пристајања у унутрашњој луци морају капетани упутити Управи луке, која ће их одређивати без обзира на народност, којој припадају, по реду доласка, с обзиром на празна мјеста на садржину лађе и на врсту товара.

Члан 43.

Лађама, везатим у луци, које је Управа одредила може се одредити друго мјесто за везање по нахођењу Управе луке.

Члан 44.

По правилу ће се дозволити да пристају побочке уз банкину само они бродови, који морају вршити трговачке радове.

Члан 45.

Кад се једна лађа креће, да се веже или промијени мјесто или из ма кога другог разлога, један од капетана свагда мора бити на лађи.

Члан 46.

Кад би капетану лађе требао један пилот, Управа луке ставиће му га на расположење, за шта ће капетан платити 10 П. дневно.

Ова ће се такса платити и ако услуга не би трајала цио дан већ и краће вријеме.

Капетан лађе дужан је да пошље своју барку, да пилота прихвати а тако и да га натраг поврати.

За рад пилота Управа луке не прима никакву одговорност.

Члан 47.

Лађе се могу везати само за гвоздене халке, ступце или друге ствари, које су на банкини одређене, или за гвоздене бачве и гавителе, које се налазе на површини воде у унутрашњости луке.

Кад су лађе, бродови, барке и т.д. везани за ступце гвозденим ланцима или од жице сплетеним конопцима, ови се морају обмотати при дну и тако, како се не би кварили радови у луци.

За бачве и гавителе бродови и лађе смију се везивати само конопима, но за једну бачву не смије се везивати више лађа, или са више садржине но што је Управа луке одредила с обзиром на јачину бачве.

Члан 48.

Капетани лађа дужни су да прихвате конопац или да спусте своја ужета како би се другим бродовима учинила олакшица у њиховом кретању.

Члан 49.

Како лађе усидрене или везане у заливу, тако и оне, везане у унутрашњој луци, морају се покоравати свима мјерама, које је одредила Управа луке у погледу начина везивања.

Кад би пријетила олуја, сви се бродови морају јаче увезати и предузети све мјере, које ће Управа луке прописати.

Члан 50.

Огањ и свијетлост дозвољено је држати само на бродовима, који су спремни за службу и то под условом, да огањ буде затворен у судовима од гвожђа и бакра или да буде узидан, а лампе да буду затворене у фењерима.

Под истим условима могу држати огањ и распремљени бродови, ако имају најмање два чувара.

У сваком случају забрањује се употреба минералног уља на лађама и бродовима.

Члан 51.

Огњеви на бродовима могу се држати од 1. новембра до 30. априла од 6 у јутру па до 6 по подне, а од 1. маја па до 31. октобра од 5 у јутру па до 8 по подне.

Сви фењери, изузевши они, који су одређени, да се избјегну судари, морају бити потуљени најдаље у 8 сати у вече од 1. маја до 31. октобра. Изузетно од овога могу на три сата раније уждити свјетлост они бродови, који морају ноћу или рано изјутра отпутовати.

Члан 52.

Забрањено је на бродовима ужижати огњеве за димљење или за чишћење њихове карене без нарочитога одобрења Управе луке, која ће назначити мјесто и вријеме за такве радове и прописати услове, под којима се исти морају вршити.

Члан 53.

Кад би из разлога, које има да оцјени Управа луке, један капетан или посједник бродова желио да држи на броду огањ или свијеће и изван одређенога времена, његов захтијев може бити усвојен само под условом, да за то вријеме на броду води надзор један орган Управе луке, зашто му има платити накнаду капетан лађе.

Члан 54.

Кад би Управи луке било потребно, да се учини каква маневра, а на броду, који би је имао вршити, не би било довољно људи, или не би било капетана, или његовог заступника, Управа луке извршиће посао са својим особљем, или ће за то одредити неког другог, а сви трошкови пашће на терет капетана лађе.

Члан 55.

Лађе, које имају да претоваривају робу с једне лађе на другу, не могу тај посао вршити код банкине, већ на мјесту, које им Управа луке одреди. Ова им, пак, може одобрити, да тај посао врше и код банкине, ако то може бити без штете по саобраћај и без оштећења радова лучких.

Члан 56.

Лађе, бродови или барке могу се у обиму лучке управе градити, извлачити на сухо, или уништавати само на мјестима одређеним од стране Управе луке за тај циљ, и под надзором њеним.

Члан 57.

Усидрене лађе у луци и у заливу не смију у води бацати смет, пепео и друге отпатке, већ се ови морају износити на баркама и бацати у море изван понте од Валујице или на сува сметишта, која су за то одређена. Пренос сметишта вршиће се под надзором Управе луке, или ће ова овластити кога другога за овај посао, коме ће лађе плаћати тарифом одређене таксе.

Члан 58.

Путујућим продавцима робе забрањено је да иду по лађама и робу продају без нарочитог одобрења Управе луке.

Члан 59.

На лађама, које су усидрене при банкини, забрањено је држати псе невезане или без корпице.

Члан 60.

Капетани лађа не могу примити никакву пошиљку нити дозволу за одлазак из луке, ако прије тога нијесу испунили све наредбе, које се тичу манифеста, а не буду доказали, да су плаћене све дажбине, таксе, трошкови, казне и т. д., које стоје у вези са бродом, или у истом утовареном робом. Изузетка од овога може бити само онда, ако су дате озбиљне гаранције, да ће се то платити у року, који странке сагласно утврде, или барски суд по тражењу странака одреди у смислу члана 61. овог правилника.

Члан 61.

Надлежни судови у Бару расправљаће као хитно све спорове између друштва и његових клијената, који се односе на наплату такса, трошкова, казна и т. д.

Они ће по тражењу друштва у смислу члана V. закона о судском поступку одобравати и сва средства обезбјеђења.

Сва односна ријешења морају се донијети у року од 24 сата.

Г) ИСКРЦАВАЊЕ И УКРЦАВАЊЕ
путника и робе.

Члан 62.

Искрцавање и укрцавање путника и робе лађе врше везане за бове или иначе усидрене или примакнуте уз банкине. Међутим морају приступити и заузети мјесто код банкине увијек кад буде слободно мјесто на овој, и Управа луке то буде наредила.

Ако би се укрцавање и искрцавање морало вршити помоћу барака, чамаца, понтона и т. д. Управа луке ће се постарати, да се то изврши са што већом удобношћу, сигурношћу и брзином, а са мањим трошковима за путнике и трговину.

Члан 63.

Задржавање лађе при банкини утврђено је као што слиједи:

а) за пароброде један текући радни дан за сваких чистих 200 тона по регистру;

б) за једрењаче, које приступе побочке банкини, један текући радни дан за сваких чистих 100 тона по регистру;

в) за једрењаче, које приступе врхом банкини, дупло времена но за оне под б. поменуте.

Дан, кога се приступи, не рачуна се.

Пошто прође горе означено вријеме, а и прије тога, ако је трговачки рад свршен, лађа мора напустити банкину, кад год би се указала потреба, да друга лађа приступи ради укрцавања и искрцавања.

Међутим Управа луке може дозволити лађама, да остану при банкини и преко одређеног времена, ако плате на име такса за сваку чисту тону по регистру и за свака неподјељива 24 сата.

Пароброди и једрењаче, које приступе побочке по 0·15 П, а једрењаче које приступе врхом по 0·05 П

Једрењаче, које су својина црногорских поданика и од ових употребљене или црногорским поданицима изнајмљене, ослобођени су ових плаћања ако мјере мање од чистих 200 тона по регистру, докле год мјесто, које заузимају, не буде потребно за друге лађе.

Ослобођене су од овога плаћања лађе, које припадају Кн. Двору као и оне, које су својина Барскога Друштва, или је друштво под закуп узело, ако искључиво носе робе за извршење радова, који су друштву повјерени уговором од 13/26. јуна 1906. год.

Лађе и једрењаче, које би припадале држави или би вршиле послове искључиво за државу, као и оне, које су својина црногорских поданика, ако су од ових употребљене или црногорским поданицима изнајмљене — ако су ове посљедње веће од 200 тона чистих по регистру, имају олакшицу од 30%.

Члан 64.

Лађе при банкини морају се служити чекрцима и осталим справама, које припадају друштву по прописаним правилима, и за те услуге платити одређене таксе.

Управа луке дозволиће лађама употребу сопствених чекрка и осталих алата, кад би видјела да друштвени инвентар не може подмирити потребу у дотичном случају.

Члан 65.

Са чекрцима и другим алатима предвиђеним у члану 64. може радити само особље одређено од Управе луке, а забрањено је свако мијешање од стране других.

Капетани лађа при укрцавању и искрцавању могу се послужити својим ланцима, мрежама, крошњама и т. д. ако ове предмете Управа луке не би као неупотребљиве шкартирала.

Управа ће, пак, на захтјев капетана ставити им горње ствари на расположење, кад год их буде имала, но без икакве одговорности друштвене за штете, које би произашле из њихове употребе.

Сав рад на лађама за вјешање робе на чекрке при искрцавању, за скидање са истих при укрцавању пада на послугу лађе.

Члан 66.

Управа луке биће одговорна за оштету, коју буду учинили њезини органи у радовима, који се ње тичу или у оним, које она буде предузела.

Друштво не одговара у случајевима од штете за ону робу, чија је природа таква, да се може врло лако покварити. Исто тако не одговара за штету проузроковану пожаром, ако осигурање није било извршено, било непосредно код осигуравајућих друштава, било изрично захтијевано код компаније од стране сопственика, и одговарајућа премија плаћена.

Члан 67.

Лађе одговарају за сваки квар учињен чекрцима и осталим алатима и машинама, било од стране особља лађе, било од стране радника узетих под најам, било у радовима извршеним по налогу капетана лађе.

Члан 68.

Управа луке је дужна да да потребни алат и помогне у раду за искрцавање и укрцавање робе, изузевши оне радове, на бродовима, које ће морнари вршити (у смислу члана 65. овог правилника).

У томе циљу она ће се постарати:

а) *при искрцавању*

За примање робе на чекрк, лађе или кеја, за полагање робе на банкину са лађе, која је побочке пристала уз банкину, за пренос на сухо помоћу барки, понтона и других превозних средстава са лађе, која није пристала при кеју, за пренос на истом у тезе и магацине, са и без слагања по маркама и полици; за извршење продаје робе из слободног простора у царинарници и њене магацине и премјер исте, и најзад за утоваривање робе у проста и жељезничка кола.

б) *при укрцавању*

За примање робе са обичних или жељезничких кола на банкине, у магазине или тезе, за евентуално премјеривање или преношење робе у циљу царињења; за дизање робе са банкине из магазина или теза, и предају на чекрк или ганцу чекрка, ако је лађа при банкини или за предавање робе под чекрк баркама, понтонима и т. д. ако бродови нијесу при банкини.

Управа луке може на захтјев капетана или заинтересованих страна одијељено посредовати при експедицији, при радовима, који се тичу преношења робе са једног мјеста луке на друго, при спуштању, при примању робе на чекрк, при слагању робе и њеном премјештању у лађи са једне штиве на другу, при извлачењу робе из лађе и предаји под чекрк, при преносу са понтона на брод и обратно, при укрцавању са банкине или из магазина из обичних или жељезничких кола и обратно; при мјерењу и другим радовима.

Члан 69.

Управа луке има искључиво право и дужност да набави барке за превоз путника са лађе на сухо и обратно у случајевима, гдје лађе нијесу приспјеле уз банкину.

Члан 70.

Све радове при укрцавању и искрцавању робе и путника као и сву манипулацију, која са њима у вези стоји, вршиће друштво по нарочитим правилима и тарифама, које буде одобрила Књаж. Влада. Од плаћања тих такса ослободиће се она роба Барског Друштва, која је одређена за грађевине и радове, чије је извршење на себе примило друштво по уговору од 13/26 јуна 1906. године као и особље, које је у служби друштвеној. Сем тога уживаће 30% олакшице у таксама особље Књажевског Двора, државни чиновници, официри, ђаци војних школа и војници сталног кадра.

Члан 71.

Управа луке може по одобрењу Кн. Владе коме другоме уступити рад и алате потребне за укрцавање и искрцавање робе и путника.

Члан 72.

Распоред укрцавања и искрцавања робе и путника и сву осталу манипулацију уредиће Управа луке у споразуму са Управом царинарнице у Бару у колико се то односи на царинску службу.

Члан 73.

По добивеном одобрењу Управе луке, капетани лађа моћи ће, а по наређену Управе друштва, мораће да раде ноћу као и у недјељне и празничне дане, који ће се у тим случајевима сматраги као и радни дани.

Члан 74.

За све радове извршене на захтјев интересованих лица преко рада, ноћу или у недјељне и празничне дане од стране агената и радника Управе луке, тарифа ће се повећати са 75%.

Ово повећање Управа луке не може захтијевати, кад је ванредни рад ноћу или у недјељне и празничне дане извршен по њеноме наређењу.

Члан 75.

Кад би било потребно, да се на банкини остави нека роба за извјесно вријеме, тражиће се за то одобрење, и пошто исто буде добивено, роба се може оставити на мјесто, које се за то одобри.

За тако привремено остављање робе за три дана, рачунајући од јутра онога дана, кад је роба остављена на банкину, не плаћа се никаква такса.

По истеку овога рока прималац робе платиће по 0·10 П. за сваки дан и сваку неподијељену тону робе, ако је није подигао, а није за то добио нарочито одобрење од Управе луке у смислу члана 121. и сљедећих овога правилника.

Управа луке има право, да речену робу на рачун и на ризик примаоца пренесе на друго мјесто и да се за своје трошкове наплати евентуално продајом исте робе.

Члан 76.

Тезе, које Управа буде саградила на трговима и банкинама биће искључиво намијењене за привремено чување робе прије укрцања и послије искрцања.

Овако привремено депозитирање робе, дозволиће Управа луке по наплати таксе за првих пет дана у 0·03. П за сваки неподијељиви квинтал робе, рачунајући и онај дан, кад је роба депозитирана.

По истеку овога рока, Управа луке наплатиће за сваки дан или дио дана, за сваки неподијељени квинтал робе по 0·03 П.

Управа луке може ову робу склонити и на друго мјесто покривено, по своме нахођењу, а на ризик и трошак примаоца робе и за трошкове наплатити се евентуално продајом дотичне робе.

Члан 77.

Употреба магазина Управе луке биће уређена нарочитим правилима, која ће заједно са тарифом, а по одобрењу Кн. Владе прописати Управа луке. Заражена и опасна роба може се примити у нарочите за то одређене магазине, у колико се у ове може смјестити.

Члан 78.

У погледу плаћања дажбине и такса поменутих у посљедња три члана 75, 76 и 77., важе у свему олакшице предвиђене у члану 69. овога правилника за таксе, које су у истом предвиђене.

Члан 79.

У тезама и магазинима Управе луке биће одређена нарочита одјељења, за остављање и држање робе под царинским надзором, према правилима прописаним од Министарства Финансија и Грађевина.

Члан 80.

Власницима и примаоцима робе, смјештене на банкинама, у магазинима или под стрехама Управе луке, дозвољено је прегледање робе, узимање мустара од исте, поправљање завоја и пакетирање.

Ове послове морају вршити по прописаним правилима лично или преко својих пуномоћника, но увијек под надзором Управе луке и на одговорност сопственика односно примаоца робе, а у вријеме и на мјестима за тај рад одређеним.

Сви ови послови на захтјев заинтересованих лица могу се извршити и преко агената Управе луке, но за то се истој морају платити односни трошкови.

Управа је овлашћена да извјесне поправке на завојима, које би сматрала као потребне за очување робе, предузме и изврши на рачун власника исте.

Цијела се ова манипулација може вршити и у царинским одјељењима магазина и теза по одобрењу и под надзором царинарнице, а у вријеме канцеларијско.

Члан 81.

За утврђење дажбина и такса Управе луке мора свагда у недостатку пуноважног документа о тежини са власником или примаоцем робе утврдити приближну тежину без мјерења, но Управа луке задржава право, да робу у свако доба премјери и евентуално мање наплаћену суму на име такса накнадно наплати.

Члан 82.

Управа луке држаће стражаре за општи надзор, чији ће се број утврдити споразумно са Управом јавне безбиједности, — но нарочити надзор и чување робе остављене на трговима, банкинама и под тезама пада у дужност сопственика односно примаоца робе.

Штете сваке врсте, које би потекле из небрижљивости агената друштвених или због несолидности радова, падају на терет друштва, у противном на терет заинтересованих лица.

Члан 83.

При укрцавању и искрцавању робе мора се оставити на банкинама довољно слободног простора за саобраћај коа и народа.

Члан 84.

При искрцавању забрањено је бацати робу на банкину. Иста се мора носити на плећима или стоваривати помоћу чекрка и других макина.

Камење, гвожђе и други тешки предмети могу се укрцавати и искрцавати тек пошто претходно површина и ивице банкине буду заштићени засторима.

Члан 85.

Кад би требало укрцати, искрцати или прекрцати с једног брода на други или с брода на кеј и обратно материјал:

Земљу, шљунак, пијесак, угаљ, као и баласт мора се раширити један јак застор добро закачен између лађе и банкине, односно између два брода, који врше прекрцавање, о чему се имају старати капетани лађа.

Ако би због непотпуног извршења горње наредбе или због небрижљивости оних, који посао врше, нешто од овога материјала пало у воду, а одговорна лица не би га хтјела из воде извадити, извршиће тај посао Управа луке на трошак капетана лађе односно одговорних баркијера.

Члан 86.

Бродови, који укрцавају или искрцавају памук, јуту и друге лако запаљиве предмете, морају затворити све димњаке, макине и кужине са гвозденим мрежама.

На таквим лађама забрањено је у опште ужижање огња и пушење.

Члан 87.

Лађе, које за укрцавање и искрцавање употребљују даске, понтоне или мостове, морају ове тако намјестити, да непрелазе линију стубова за везање и удесити, да се прелаз слободно и без сметње може вршити.

Члан 88.

Сваке вечери и послије свршетка рада и у сваком случају послије свршеног укрцавања и искрцавања једне лађе сви предмети као даске за прелаз, скале, крошње, колица и т. д. морају се склонити на мјеста за то одређена.

Кола и колица могу стајати на банкини само толико времена колико је потребно да се роба, коју преносе, укрца или искрца.

Члан 89.

Кад се из нарочитих разлога лађама, које се налазе при банкини луке дозволи, да држе ноћу скале или даске за пролаз на крају банкине, или ако је брод тако пристао да се у њ' може ући непосредно са зидина банкине, капетани бродова морају на крову лађе одредити једнога стражара од еквипажа или од других људи, у којима буду имали повјерења.

Стражари морају бити на мјесту од 1. маја до 1. октобра од 8 сати у вече па до 5 у јутро, а од 1. октобра до 1. маја од 6 сати у вече до 6 у јутру.

Члан 90.

Капетани или сопственици лађа дужни су се бринути за то, да се мјесто, гдје је стајала укрцата или искрцата роба по свршеном послу очисти.

Члан 91.

Власник односно прималац робе мора одмах подићи робу, која се на банкини или под тезама из ма каквога узрока покварила и очистити оно мјесто гдје је иста стајала.

У случају не извршења или послије прве наредбе, Управа ће луке то извршити на трошак горњих лица.

Члан 92.

Узимање пијеска и шљунка за баласт лађа у слободној барској луци дозвољено је у мјери и границама, које Управа луке буде одредила.

За узимање пијеска и шљунка и т. д. за баласт као и за остављање предмета на обалама, које стоје под Управом луке потребно је свагда нарочито одобрење Управе луке.

Укрцавање, искрцавање и прекрцавање баласта ма које врсте, може се вршити тек послије добивеног одобрења од Управе луке и не смије се вршити за вријеме ноћи.

Члан 93.

Барке, одређене за укрцавање и искрцавање путника и за њихов превоз у границама луке и барског залива, биле оне својина Управе Барског Друштва или концесионих подузетника, морају имати најмање 5 метара дужине, 1·65 м. ширине и 0.75 м. висине, и бити јаке конструкције, довољно обојене и чисте. У љетним мјесецима морају бити снабдјевене и заклоном, од платна или дрвета.

Вожња се има вршити при мирном мору са два, при немирном са четири весла.

У барку ове величине не може се укрцати у један пут више од осам особа.

Члан 97.

Управа луке може уступити другима превоз путника у баркама и издати им за то потребну дозволу, но тај посао могу вршити искључиво баркијери са исправном дозволом од Управе луке у смислу члана 112. и сљедујућих овога правилника, а по прописаним правилима и тарифама од стране управе луке, која ће одобравати Кн. Влада.

Управа луке има право, да ограничи број барака, али тако, да број истих буде вазда довољан за искрцавање, укрцавање и превоз путника и да пропише уредбу, по којој се баркијери у овоме послу на основу дате им дозволе имају управљати.

Д.) ИСКРЦАВАЊЕ И УКРЦАВАЊЕ лако запаљивих и експлозивних материја

Члан 95.

Све једрењаче натоварене петролеумом, шпиритом, бензином, нафтом и другим лако запаљивим стварима и пароброди натоварени тим материјалом у количини већој од 50 балова (свака по 100 литара) или одговарајуће мјере, морају се усидрити у заливу и помоћу барака отправљати њихов посао.

Члан 96.

За искрцавање и укрцавање предмета ове врсте са бродова примљених у унутрашњост порта, мора се узети и нарочито одобрење од Управе луке и сав посао вршити под надзором њених агената и подврћи се свима мјерама сигурности, које су за то прописане.

Члан 97.

На сваној лађи, која укрцава и искрцава запаљиве материје, Управа луке ће ставити нарочитог чувара, који ће на њој остати док те ствари стоје на броду.

Поменуте лађе морају непрестано држати на катарци за знак да су натоварене запаљивим предметима и експлозивима црвени барјак довољне величине и бити везане гвозденим ланцима ако Управа луке нађе за потребно и ограђене балванима, који су међусобом свезани ланцима.

Члан 98.

Укрцавање и искрцавање запаљивих материја не смије се вршити за вријеме ноћи и таком брзином да преко ноћи ништа од експлозивних или запаљивих материја не остане на банкини, а сем тога придржавати се и свих других мјера, које се у интересу сигурности и безбиједности буду прописале.

Члан 99.

Барке употребљене за укрцавање и искрцавање запаљивих и експлозивних материја морају бити у добром стању покривене воштаним покривачем, а смију бити натоварене само до висине бокова лађе и носити на предњем дијелу један црвени барјачић. На свакој таквој лађи мора бити по један стражар одређен од Управе луке.

Кад би једна тако натоварена барка остала због неодољиве силе да ноћи не истоварена, мора се одвести лађи, којој припада, или оној, којој је намијењена, или се усидрити на другом мјесту, које Управа луке одреди, гдје ће се задржати за вријеме ноћи са довољним еквипажом под надзором једнога чувара луке.

Члан 100.

Забрањено је палити огањ, жећи свијеће, фурмине и пушити на лађама и баркама натовареним са запаљивим материјама као и на оним мјестима, гдје се врши укрцавање и искрцавање таквих предмета.

Члан 101.

Све трошкове проузроковане предузимањем особитијех мјера опрезности одређених у овом правилнику накнадиће Управи луке капетан брода или пошиљаоц робе.

Члан 102.

Судови, у којима се налазе запаљиве течности, морају се уклонити са банкине свакога дана прије 5 сати по подне.

Они судови, који не би били склоњени у магазине или изван луке, морају се укрцавати на понтоне и ставити под надзор чувара луке.

Ако ово не би извршио сопственик или прималац робе, посао ће извршити сама Управа луке на трошак и штету дотичних лица.

Члан 103.

Експлозивне материје, о којима је ријеч у члану 41., морају бити смјештене у судовима од дрвета или бакра у барутаном одјељењу Управе луке и стојати под надзором једног нарочитог чувара луке, који ће означити начин за искрцавање и укрцавање.

У колико стоји муниција у барутани Управе луке ова не одговара за квар и за штете, које би произашле због непредвиђених случајева или због неодољиве силе.

Члан 104.

Бродови, који имају укрцавати или искрцавати експлозивне материје, морају се служити са барком за тај посао.

Забрањено је ноћу држати на банкини, као и у баркама експлозивне материје и исте морају у времену захода сунчанога бити укрцане на броду, коме су намијењене, или изнијете из луке, или стављене у одређене магазине.

Изузетак се може учинити само за мале количине експлозива, који због стања, у коме се налазе, не пријете никаквом опасношћу као фишеци, капсуле за пушке ловачке и сличне.

Мјесто гдје ће се исте укрцавати и искрцавати одредиће Управа луке. У осталом за укрцавање и искрцавање експлозива, предузеће се све мјере предвиђене за укрцавање и искрцавање запаљивих ствари у овом одјељењу.

Члан 105.

Они, који би хтјели експедирати морем експлозивне материје, морају поднијети писмену молбу Управи луке, означити мјесто одакле долазе и дати изјаву капетана брода, који ће их укрцати, да је готов да их укрца, чим их буде примио и отпутује, чим их буде укрцао.

Члан 106.

Лађе, које због непредвиђених околности не би могле искрцати све експлозивне материје, које на себи имају, морају се за вријеме ноћи склонити на одређено мјесто и добро се покрити увоштањеним платном.

За све то вријеме оне морају стојати под надзором једнога чувара луке.

Члан 107.

Лађе, које су укрцале прах, динамит и друге експлозивне материје, морају одмах отпутовати из луке изузевши случајеве неодољиве силе, као и случај, кад би имале да укрцавају и другу робу. У оба случаја имају се такве лађе усидрити изолирано од других.

Члан 108.

За депозите или магазине за запаљиве и експлозивне материје, који ће се направити у кругу луке, или њеној непосредној близини, Управа луке прописаће правила и тарифе, које ће важити кад их усвоји Књ. Влада.

И за ове тарифе важе опште олакшице предвиђене у члану 69 и 78. овога правилника.

Ђ) МЈЕРЕ ОПРЕЗНОСТИ У ЛУЦИ

против пожара

Члан 109.

У случају пожара на бродовима, банкинама, трговима, магазинима, као и у другим зградама у простору слободне луке и зоне, капетани, односно власници лађа, са свим својим особљем морају се ставити на расположење капетану луке за гашење пожара и спасавање робе и људи. и вршити наредбе, које им буде у томе циљу издавао.

Члан 110.

Кад би се на једној лађи појавио пожар или се појавио какви други случај, који би пријетио јавној безбједности, командат брода или страже истога, а у случају заборава стража са сусједнога брода, звониће на узбуну и случај одмах доставити Управи луке.

Члан 111.

У случају опасности, које би пријетиле луци и другим лађама, које се у њој налазе, сви су командати дужни и без наредбе Управе луке радити по своме најбољем нахођењу, да се такве опасности смање или спријече.

Е) ПРОПИСИ О БРОДОВИМА У ОПШТЕ

који врше радове у луци

Члан 112.

Чамци, барке, реморкери и други бродови, одређени за вршење радова у барској луци и њеним споредним дјеловима, даље, барке одређене за обалски риболов, као и све оне, које стоје у луци, морају бити заведене у регистар Управе луке, а на себи, на видљивом мјесту, носити онај број под којим су у регистар уведене.

Члан 113.

Лађе у опште, које нијесу својина Управе луке ни администрације Барског Друштва, не могу стајати у луци и вршити службу, обалски риболов или ма какав други посао, ако немају годишње одобрење од Управе луке, којој ће се писменом молбом морати да обрати сваки онај, који хоће да добије одобрење за радове у луци.

Одобрење ће носити онај број, под којим је лађа у регистар Управе луке заведена.

Члан 114.

Дозволе ће се давати само баркијерима, које Управа луке огласи, да су способни за вршење послова, којима се хоће да баве, но ови ће све послове вршити само и искључиво на своју одговорност.

Члан 115.

О свакој измјени на лађама, као и у погледу својине истих мора се преходно писмено извјестити Управа луке ради констатовања извршних промјена у регистру Управе луке у смислу члана 112. овог правилника.

Члан 116.

За дозволе добивене у смислу претходних чланова морају се плаћати Управи луке на годину следеће таксе:

а) за сваки парни реморкер или парну барку П 10;

б) за све друге врсте барки до 10 тонелата по П 2·50;

в) од 10—20 тонелата П 5; и

г) преко 20 тонелата за сваки тонелат по П 0·50.

Кад лађа не би имала уредна свједочанства о својој запремини, Управа ће луке у споразуму са баркацијом приближно утврдити запремину исте, ако овај не би хтио, да лађу о своме трошку премјери.

Члан 117.

Добивене дозволе важе до краја те календарске године без обзира на вријеме кад су издате и неће се обнављати прије но што се такса према чл. 116. овог правилника поново уплати.

Члан 118.

Лађе, у опште за рад, које нијесу својина Барског Друштва, па ма биле и распремљене, морају узети дозволу, ако нијесу затворене у магазинима или избачене на сухо на земљиште, које је приватна својина.

Члан 119.

Све лађе, одређене за рад, морају се везати на мјесту одређеном од стране Управе луке.

За вријеме пословања, приближавања бродовима и банкинама и кретања по води у простору луке морају поступати тако, како неби сметале другим лађама. При ноћном кретању све лађе морају имати на прови упаљен обојени фењер.

Члан 120.

Управа луке настојаваће да баркације потпуно врше све прописане наредбе о употреби барака за рад. Она може наредити, да се изврше потребне поправке на баркама, како би исте биле за службу спремне; тако исто забранити употребу оних барака, које нијесу за службу подесне и сигурне.

Поступање противно ових наређења казниће се по чл. 24. овог правилника. Ако ли сопственици барака и поред речене казне не би извршили потребне поправке, Управа луке може наредити, да се барке као неупотребиме у интересу јавне сигурности пониште, а учињени трошкови наплаћују се по одредбама чл. 61. овог правилника.

Ж) УПОТРЕБА И УСТУПАЊЕ ЗЕМЉИШТА, ОБАЛА И ВОДЕ

у границама слободног простора и додате слободне зоне.

Члан 121.

Друштво има право по одредбама овога правилника на следеће:

а) да само заузме или да уступи другоме, да привремено заузме извјесни дио обале или водене површине у границама луке и њој припадајућих зависности и исте употреби за подизање потребних радионица и других поморских индустрија, за инсталацију купатила и разних депозита, инсталација за прераду рибе у малом, подизање малих мостића за укрцавање и искрцавање путника;

б) да сама употреби или другоме привремено уступи на употребу земљиште или водену површину у границама слободне луке и њених зависности да може градити куће за раднике, магазине, депозите, творнице и друге грађевине, које стоје у вези са грађењем, држањем и експлоатацијом луке као и жељезнице, која ту избија, и са експлоатацијом слободне зоне, са индустријом преноса у опште, а тако исто и са инсталацијама зграда за друге индустрије; и

в) да може само на корист у реченим циљевима употријебити или другоме уступити под кирију експроприсана земљишта у смислу уговора од 13/26 јуле 1906 год. и закона о експропријацији у простору земљишта обухваћена у границама слободне зоне изван земљишта одређеног за Нову Варош и све то у истом циљу, који је предвиђен под б), али специјално у циљу индустријалном.

Члан 122.

Земљиште и простор у границама слободне луке биће у колико је могуће употребљен за куће и сврхе, које се непосредно тичу експлоатације и службе лука а за грађевине индустријске у опште биће употребљено земљиште слободне индустријалне зоне.

Члан 123.

Управа Луке може простим дозволама, чије трајање не може дуже бити од године дана, уступити под кирију комаде обала и водених зона, о којима је ријеч у чл. 121-а.

Исте дозволе може управа у свако вријеме, кад то нађе за потребно и одузети.

Лице, које узима дозволу, мора се писмено изјаснити пред надлежном влашћу, да се у свему покорава одредбама овога члана у погледу сваковремене могућности одузимања дате дозволе без икакве накнаде.

Члан 124.

Управа Луке уступаће земљишта и водене зоне, о којима је ријеч у чл. 121-б, под условима, који ће се утврдити посебним уговором, који се има подносити на одобрење Министарству Финнисија и Грађевина, кад год би такве концесије стајале у вези са вршењем јавне службе, за што се имају прописати нарочита правила и тарифе.

Сви овдје речени уступци моћи ће се свагда поништити, кад би то захтијевали интереси марине или други разлози јавне користи.

Члан 125.

Узимање под кирију земљишта у границама слободне индустријалне зоне, о којима је ријеч у члану 121-в, мора се предходно усвојити од Књ. Владе, сваки пут кад се захтијева грађење индустријских зграда. Молбе упућене управи слободне зоне за такве уступке биће поднешене од стране исте Министарству Финансија и Грађевина са примједбама управе и условима, под којима се уступци могу дати.

По закључењу уговора управе слободне зоне одмах ће приступити експропијацији захтијеваног земљишта према постојећим законима.

Члан 126.

Прописи претходног члана важе и за случај непосредне корисне употребе земљишта слободне зоне за грађење индустријских зграда од стране самога Барског Друштва.

Члан 127.

Радове на уређењу путова и вода за употребу слободне зоне, у циљевима предвиђеним у чл. 121-в, извршиће под својим надзором и о свом трошку Барско Друштво, ако то није стављено у дужност некоме другоме уз дату му концесију. Али у сваком случају пројекти и планови за такве радове морају предходно бити усвојени од Књаж. Владе.

Члан 128.

Ма какав био циљ повластице, повлашћеник је дужан кад изађе рок повластице као и у случају поништаја исте, да о своме трошку доведе у првашње стање мјесто у зони, које му је било уступљено, ако то уговором није дручкије одређено.

Управа луке може ослободити повлаштеника потпуно или у неколико, да доведе ствари у првобитно њихово стање.

У томе случају сви радови, које је повлашћеник учинио на датом му простору, постају својина Друштва изузев противна уговорна расположења, а повлашћеник неће имати никаквих права на нарочиту наплату или накнаду.

Члан 129.

За уступке са простим дозволама за циљеве предвиђене у чл. 121-а) повлашћеник платиће Управи луке унапријед у једној рати за цијело вријеме трајања повластице таксу по тарифи, коју ће прописати Управа луке.

Таксе ће се одређивати према важности саме окупације, циљу исте и користима, које повлашћеник може имати од окупације. Таксе не могу бити мање од 0·10 Пер. на годину на сваки квадратни метар простора.

У случају поништења једне дозволе вратиће се повлашћенику од већ плаћене накнаде половина, ако би се служио уступљеним му земљиштем мање од половине онога времена, за које му је уступљено.

Члан 130.

За повластице из т. б. члана 121. овога правилника платиће концесионар Управи луке унапријед у полугодишњим ратама једногодишњу таксу, коју ће означити иста Управа с погледом на важност, на сврху и на корист, коју повлашћеник може имати, а коју је таксу дужан платити и онда, кад цио уступљени му простор или један дио истога не би ни употребио.

Члан 131.

За најам земљишта слободне зоне, о коме је ријеч у члану 121-б) повлашћеници морају плаћати унапријед у полугодишњим ратама Управи годишњу таксу, која ће се означити у односном уговору узевши у обзир и у овом случају важност и сврху повластице, корист коју повлашћеник може имати, као и вриједност земљишта, које се уступа.

Ова се такса мора платити без обзира, да ли ће се својим правом користити повлашћеник или неће.

Члан 132.

Кад би се са плаћањем задоцнила више од мјесец дана по истеку рока Управа може одузети сва права на уступљено му земљиште, а поред тога задржава право на накнаду штете интереса и односних трошкова. На неплаћене суме о року платиће 5% интереса на годину, од истека рока.

Члан 133.

За сигурност извршења обавеза, створених уговором о повластици повлашћеника мора исти при потписивању истога положити код администрације кауцију у висини од полугодишње до једногодишње закупне цијене. — Као кауција могу се употребити готов новац или црногорски државни или од државе загарантовани папири. Она ће стајати до краја закупа депонована и сматраће се као закупна цијена за посљедње полугоће, односно посљедњу годину трајања концесије.

Члан 134.

Сви трошкови око стицања повластице гдје долазе издатци за претходне визите и инспекције локалне од стране агената Управе, топографске радове, писање и преписивање уговора, предавање зона, падају на терет повлашћеника.

Члан 135.

Молбе упућене Управи луке или зоне за сврхе, предвиђене у члану 121., морају тачно означити циљ и трајање повластице, изложити радове, који би се хтјели учинити и план мјеста у односу 1:500. Сем тога мора се тачно означити простор, који се жели заузети са свима радовима за чије појединости мора бити израђен план и то: за фабрике у односу 1:100, а за макине у односу 1:50.

Планове и поједине карте мора израдити један инжињер или архитект.

Ако се у молби не тражи никакво подизање грађевина, довољно је, да план мјеста изради један геометар или признати мјерач.

За окупацију са простим дозволама интересована лица могу се ослободити од израде планова и речених нацрта.

Слиједи додатак

Члан 136.

Кад једно исто мјесто захтијевају двојица или више за једну те исту сврху или за различите — надлежна администрација уступиће га путем јавне лицитације понудиоцу највише цијене уз повишицу таксе, коју му она буде одредила.

Члан 137.

Уговоре о повластицама закључиваће у име друштва Управа луке и слободне зоне. Уговори о повластицама, о којима је ријеч у члану 121. тач. в., важиће тек кад их одобри Књ. Влада.

Члан 138.

У свима уговорима и актима мора тамо бити означено:

а) мјесто, површина и граница простора, који се захтијева;

б) циљ окупације, вријеме кад ће посао бити довршен за радњу, рок у коме ће се толерирати и евентуално прекиди радова;

в) врста, облик и конструкција грађевина, које се имају подићи;

г) трајање повластице;

д) годишњу цијену, која се нуди друштву, и рокови, у којима се имају вршити плаћања;

ђ) у чему се полаже потребна кауција за све обавезе, којима има повлашћеник да одговара;

е) особити услови, који стоје у вези са самим подузећем, и

ж) домицил повлашћеников. Уз уговоре морају бити и одговарајући планови са потребним нацртима.

Члан 139.

Сваки уговор о повластици израђује се у два примјерка, од којих један остаје код управе друштва, а други се предаје повлашћенику.

Члан 140.

Простор уступљен примиће повлашћеник на начин и у времену, како је то у уговору означено.

У означеноме времену повлашћеник мора извршити радове, и приступити експлоатацији повластице.

Прекида и обуставе рада може бити само онолико и онда, када је и колико је то уговором предвиђено.

Члан 141.

Повлашћаник је одговоран администрацији за тачно извршење уговора. За штете, коју појединцима експлоатацијом буде нанио, одговараће искључиво он, а никако друштво.

Члан 142.

Експлоатација повластице у границама луке подвргнута је мјерама и прописима, предвиђеним у овом правилнику, и у земаљским законима, који се односе на поморску полицију. Повлашћеник је дужан увијек се покоравати правилима и наредбама, које би Управа, која даје концесије, издала у циљу очувања државних и јавних интереса.

Члан 143.

За вријеме трајања уговора повлашћеник не може присвојити сусједна мјеста до њему уступљенога земљишта, нити ма на који начин спречавати и отежавати јавни саобраћај.

Члан 144.

Повлашћеник свагда мора дозволити слободан приступ у радионице и сва одјељења изасланицима Министарства Финансија и Грађевина, чиновницима царинарнице и агентима друштва, и осталим званичницима, која имају разлога да то чине.

Члан 145.

Повластица не даје повлашћенику никакво право нити привелегије за експлоатацију сусједног простора до њему уступљеног земљишта ни грађевина, које нијесу означене у уговору о повластици.

Исто тако он се не може позивати на концесију као ослонац да претендира на ма какво право на земљиште и на зграде, које заузима, као и на оне, које су у околини до његовог земљишта.

Члан 146.

Повлашћеник не може уступити другоме уступљени му простор ни у цјелини ни у једном дијелу његовом, а исто тако не смије га употребити на други циљ до онај, који је одређен у повластици.

Исто тако не може проширавати постављене границе ни подизати сталне и привремене грађевине, које нијесу биле означене у уговору без претходне молбе учињене друштву, и добијене повластице по начину предвиђеном у овоме правилнику.

Члан 147.

Кад би се повлашћеник огријешио о услове уговора опште или посебне, Управа има право да му одузме концесију.

У томе случају одредиће му рок, у коме ће све ствари довести у првобитно стање и платити таксу за цијелу годину у којој је концесија одузета.

Члан 148.

У случају банкроства или смрти повлашћеника земљишта или воде порта, Управа ће моћи одузети повластицу и наредити, да јој се поврати у присуству легалног представника нашљедства и дугова.

Члан 149.

У року од два мјесеца дана по објави овога правилника у званичноме листу, привремена заузећа земљишта, која припадају Барском Друштву у границама слободне луке, морају бити уређене са исправним актима и повластици у смислу овога правилника.

Цетиње 26. септембра 1909. год.

Министар Финансија и Грађевина
Душан Вукотић с. р.

ПРЕТПИСИ

госп. заступника министра просвјете и црквенијех послова, министра правде

Господин Заступник Министра Просвјете и Црквенијех Послова, Министар Правде, одлуком својом П.Бр. 3318 од 23. септембра 1909 године, — ради испитивања кандидата, који желе полагати учитељски испит из предмета обиљеженијех у чл. 9. Правила о полагању учитељскијех испита, одредио је за чланове испитне комисије, на основу чл. 35., 41. и 78. Закона о народ. школама, а сагласно чл.: 4. и 6. Правила о полагању учитељ. испита за 1910. годину, ову господу:

За науку хришћанску: Лаза Поповића, професора и заступника ректора Богословско-Учитељске Школе;

За српски језик: Мирка Мијушковића, професора и управитеља Велике Гимназије;

За психологију и педагогику: Душана Ђукића, наставника гимназије;

За рачун и геометрију: Шпира Томановића, професора гимназије;

За географију и историју: Живка Драговића;

За природне науке: Пера Вучковића, професора гимназије;

За поуке за домаћицу и за женски ручни рад: Јану Рашовићку, учитељицу народне школе;

За пјевање: Уроша Јуришића, наставника гимназије и Богословско-Учитељске Школе;

За ручни рад за мушке: Милисава Дедовића, хонорарног наставника Богословско-Учитељске Школе; и

За гимнастику: Ђура Капичића, потпоручника.

П.Бр. 3318. Из канцеларије књ. Министарства просвјете и црквенијех послова, 23. септембра 1909. године, на Цетињу.

РАСПИС

свима школским Одборима у Књажевини Црној Гори

Наређујем свима Школским Одборима, да у року од десет дана извијесте ово Министарство:

1. Јесу ли послали овоме Министарству 139·10 перпера по распису од 30. маја 1908. године, П. Бр. 1435. и 219·08 перпера по распису од 15. јула 1908. године, П. Бр. 2062?
2. Јесу ли примили све поручене књиге?; и
3. Ако нијесу, које књиге нијесу примили?

Цетиње,
24. септембра 1909. год.
П.Бр. 3329.

Заступник Министра Просвјете и Црквенијех Послова,
Министар Правде,
Д-р С. Дрљевић с. р.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Дворске и дипломатске вијести

— Јуче, као на дан рођења Њ. Краљ. В. Књаза Господара, било је у дворској капели свечано благодарење, које је одслужно Високопреосвештени Господин Митрополит Митрофан са мјесним свештенством. Благодарењу су присуствовали: Њ. Кр. В. Велика Херцегиња од Мекленбург-Стрелица, Њихова Краљевска Височанства Књаз Нашљедник и Књагиња Нашљедниковица, Њихова Височанства Књаз Мирко и Књагиња Наталија, наши министри и великодостојници, г. пуковник Потапов, официрски кор и чиновништво. Пред црквом је била упарађена чета подофицира са војном музиком. По свршеном благодарењу војна је музика одсвирала химну, а послије тога било је дефиловање војске пред Њ. Краљ. В. Књазом Нашљедником.

У вечер је била у Двору Њ. Кр. В. Књаза Нашљедника вечера, на коју су имали част бити позвани наши министри и предсједник Државног Савјета.

У Никшићу прослављен је рођендан Њ. Кр. В. Господара као обично кићењем и освјетљењем вароши, народним весељем и благодарењем у цркви, које је извршио Преосвештени Господин Епископ Кирило са мјесним свештенством. Присуство Господарево и чланова Владалачког Дома увеличало је славље у толико, што се послије благодарења силан народ оба пола без разлике сталежа слегао пред Двором, да поздрави Господара и честита му рођендан. Господар се међу народом дуго бавио, који Му је том приликом приступао и честитао, па је настала народна игра и весеље скоро до подне, кад се Господар очински захвалио а народ се кличући и пјевајући повратио у варош, гдје је настављена игра уз пјевање до касно у ноћ. Радничко Друштво је такође присуствовало са својом заставом, а у очи дана приредило је нарочиту свечану забаву. Познато патриотско учешће Никшићана у свим народним свечаностима и овога дана изгледаше да је достигло свој врхунац.

— Њено Краљевско Височанство Велика Херцегиња од Мекленбург-Стрелица с Њиховим Краљевским Височанствима Књазом Нашљедником и Књагињом Нашљедниковицом била је у прошлу недјељу у Никшићу, да посјети Њ. Њ. Кр. Кр. В. В. Господара и Књагињу Милену, као и остале чланове Узвишеног Владалачког Дома. Пред Двором у Никшићу дочекало је до-

ЛИСТАК

С пута на хаџилук

V.

Мало даље, још више на сјевер има неколико нових грађевина, међу којима и лијепо зграде државних надлештава, обласног суда и осталијех. Сјећам се, да је овдје у близини дуго стајала велика, стара омеђина, остаци чувене куле Мекића — „што је трећу у Стамболу пишу“ —, но, вријеме, рушиград и њу је збрисало, на њену мјесту стоји бубрежаста раван, са које се спушта колски пут к мосту на Тари под Бабјаком. Сва пространа улица је прекриљена народом, живе, покретне гомиле таласају се то горе, то доље, то десно, то лијево, док их нестане из догледа, а њих замјењују друге, сличне, или таке исте. Међу народом опажа се велики број прекограничнијех Васојевића, који и иначе сваке године у масама иду на сабор к морачкоме манастиру, али ове их је године много више. Ту бијаше и игуман Максим, старјешина манастира далеке и славне патријаршије у Пећи. Десио се послом у Беранама, па се потежио, да буде свједок ријетког славља, може бити да дахне душом, да му срцу одлане у груди.... Поглед се опет отима на Брезу од које нас дијели ријека. Тамо све једнако тече народно весеље, вије се коло, ори се пјесма, колебају се народне гомиле. Замириса далекијем суријем Дурмитором, са сјевера долази свјеж повијарац, те разгаљује међудневичку жегу, за врховима губи се сунце, лагано, непримјетно спушта се благо, прохладно вече.

За мало па околна брда и главице, као и сама варош запливаше у свјетлости.

То не бијаше каква великоварошка илуминација „al' giorno“, али бијаше нешто лијепо и са испупчености и оригиналности, са разноликости облика у ноћној тишини. По вароши се разлијеже пјеванија, гдје-гдје брује гусле. Све једнако се сретам са старим познаницима: ту је газда Антоније, у широком бињишу, ту пријатељ Перко у зеленој долами, ту брат — Јефто, у кратком гуњчићу, који непрестано нуди, чашћава. Још мало, па ће затећи: „Него момку Хусејину реци нека ков удари“, а кад брат — Јефта то је особити знак расположења и још нешто — али то је тајна.... У пријатељском разговору вријеме лети, са милијем пријатељима оживљујемо старе успомене, сјећамо се пролећелих дана, давних доживљаја. Но долази сајија, који зове на вечеру и разговор се прекида. Јуначина Дико, нека већ што је спремио и пива јестива, него чисто лети да час прије услужи, да почасти госте. За вечером исто весело расположење, шале, досјетке, доскочице. Са прозора сусједне куће долијећу звуци гусала и снажан, израђен глас Перуновића, који пјева сакупљеном народу одушевљене патриотске пјесме, које народне гомиле чисто побожно слушају и заносно повлађују пјевачу-гуслару.

Негдје далеко некакав Васојевић затегао пјесму из гласа: „Благо-о-о томе коме Бог пома-а-а же-е-е-е!“ Истеже у неврат, мора и вратне жиле да су му се истегле, али он не прекида. Под прозорима онај уљаник све једнако јечи, гомиле снују, коњски бахат растолијеже крупном калдрмом, појединци се дозивљу — ноћ не обећаје тишине. Но и поред све гунгуле, у неко доба наш отел, бар у горњем спрату, затаја, умири се; путници се одмарају и кријепе се лакијем сном, јер им сјутрашњи дан обећаје нов полазак, ново путовање, заморније од онога, какво су имали од Цетиња у гвозденом живом кавезу са сигурном, јаком мишицом брадатога влаковође.

Освануо је ведар, сунчан дан. Небо је чисто, тек у коме закутку да се виде праменови бијелог, испресијецаног облака. Планине чисте, тек по врху Кључа и Острвице колутају се котурови сивасте магле. По улицама врви народ, на Брези се таласа, рекао би иста она маса, као да се ни разметала није од јучерањег дана. Мало по мало, па у мањијем гомилама замичу пјешаци и коњаници преко Таре на запад к славној задужбини Немањића. На подне је већ све било спремно, те и Високи путници и Њихова пратња крену к манастиру. Пут води преко широког моста под Бабјаком, па уз Тару до долине Пчиње. Овом пак долином пут бразда различно, негдје се упире у дебео бријег, негдје се опружио равнином, негдје просијеца клисуру, негдје се веруга пјесковитом обалом ријеке, која за љетњијех мјесеца готово пресуши. Врло угодан је комад пута долина Пчиње, сад у ово доба, али јој знам ћуд и зими — велика разлика! Долина је препуна зеленилом, свуда високо борје и јаворје, крстате јеле и дебели јасенови, у наоколо сочне ливаде са стотинама извора планинске воде. Негдје око средине је крст на каменом подножју — споменик неколицини погинулијех ратника од племена Меденица, који су посљедњега рата овдје изгинули, на прагу још турскога Колашина. Крст је споменик прегнућу и јунаштву и примјер рђаве извидничке службе у рату. Отоле се пут непримјетно пење, док нас доведе на равну косу, која се у облику гудала превија од сјевера на југ. То је Црквина, са које се отвара поглед на Морачу и од чијег подгорја и води пут право к манастиру. На врху косе је сада већ подигнута лијепа црква из тесаног камена, највише заузимањем старога јунака Оташа Савина Меденице, пред којом и он почива вјечнијем сном. Нова грађевина подигнута је на гомили, која је или збиља црквина, или каква стара богумилска пагода. Цркву ову уз пок. Оташа подигло је братство Меденица за спомен побједе, која је 12. јуна 1877. год. одржана у Морачи.

Мехмед-Али-паша — потурчени Француз Детроа — кад је већ опалио Васојевиће, он преко Кривога дола, па подгорјем Кључа, низ Речине сиђе у Колашин, па отоле намисли, да опали и Морачу заједно са манастиром. Зна се, да је имао при руци 14 баталиона редовне војске, (по 800 људи борачког састава), око 2.000 Колашинаца са чувенијем Суљ-агом Мекићем на челу, и 1.500 Арнаута под Али-бегом Шабанагићем, из Гусиња. Уз ово је вукао топове и велику комору. Сву ову силу кренуо је паша нешто косама преко Вучја, нешто долином Пчиње према Црквини.

Црногорска војска била се разредила овако: На „Долима“ к југу од Црквине — војвода Миљан са три баталиона Васојевића, као десно крило; Перо Пејовић, око села Рашког, са два баталиона и нешто усташа, као лијево крило, а у центру је био тадањи старјешина морачког манастира, садањи црногорски митрополит, г. Митрофан само с једнијем (комбинованијем) баталионом Ровчана и Морачана — испод саме Црквине. Војвода Миљан је био увјерен, да ће Турци са свом

лазак Узвишене Гошће цијело грађанство и чиновништво, школска омладина и многобројни народ из околине, поздрављајући Је бурним клицањем. У част Њену био је у Двору ручак, послије којега се Њено Краљевско Височанство са Књажевском Породицом извезла у риболов на вир Пјенавац, а по повратку био је у Двору служен чај. Око $4^1/_2$ сата по подне Узвишена Гошћа с Њ. Њ. Кр. Кр. В. В. Књазом Нашљедником и Књагињом Нашљедниковицом отпутовала је из Никшића за Крушевац, испраћена од Књажевске Породице исто онако срдачно као што је и дочекана.

На Крушевац су Њихова Краљевска Височанства стигла око 7 сати у вече. При доласку дочекало је Узвишену Гошћу грађанство и чиновништво вароши Подгорице, народ из околине, ученици и ученице гимназије и основних школа, који су сви били упоређени од уласка на Крушевац до самога Дворца. Пред Дворцем, гдје је били упарађена почасна чета, предусрио је Високу Гошћу Узвишени Домаћин Њ. В. Књаз Мирко, а том Ју је приликом поздравио добродошлицом директор гимназије г. М. Буквић и једна Јој је ученица предала киту природног цвијећа. По Њеној жељи Њ. В. Књаз Мирко захвалио је са балкона на поздраву и красном дочеку.

Сјутрадан се Узвишена Гошћа с Њ. Њ. Кр. Кр. В. В. Књазом Нашљедником и Књагињом Нашљедниковицом и Њ. В. Књазом Мирком провезла кроз Подгорицу и продужила до манастира Дајбаба, а на повратку свратила је у монопол дувана и разгледала радње у њему, па је још у пратњи подгоричких муслимана посјетила њихову главну џамију. Истог дана у 6 сати послије подне повратила су се Њихова Краљ. Височанства на Цетиње.

Ономадне се Узвишена Гошћа с Њ. Њ. Кр. В. В. Књазом Нашљедником, Књагињом Нашљедниковицом и Њ. В. Књазом Мирком извезла на Ловћен до Иванових Корита, одакле се са Њ. В. Књазом Мирком испела на Језерски Врх, гдје је разгледала капелу у којој почивају кости нашег великог пјесника Владике Рада, и нарочитим догледима посматрала природне љепоте Боке и Црне Горе.

По повратку на Иванова Корита, гдје су Је очекивали Њ. Њ. Кр. В. В. Књаз Нашљедник и Књагина Нашљедниковица, био је спремљен ручак, послије чега су се сви заједно повратили на Цетиње.

За вријеме свога бављења на Цетињу Њено Кр. Височанство посјетила је Зетски Дом и женску Радничку Школу Књагиње Јоланде, гдје јој Је једна од ученица предала киту природног цвијећа.

— Њ. В. Књаз Мирко повратио се у сриједу с Крушевца на Цетиње.

— Г. Пилгрим-Балтаци, овдашњи царско-њемачки министар резидент, повратио се с госпођом у сриједу вече на Цетиње.

— Г. пуковник Потапов, овд. царско-руски војни агент, допутовао је госпођом и дјецом са подужег одсуства у прошли понедјељник.

— Г. Клеман Боне Фромон, књ. консуо у Сан Себастијану, бави се од неколико дана на Цетињу.

Послије првог саопштења о покушају Ђиновића на војно слагалиште у Васојевићима, ми нијесмо ништа више доносили, јер војени суд у Колашину још ствар исљеђује, те резултат досадашњег исљеђења, сасвим наравно, не објелодањује; и зато се још не може утврдити циљ оног покушаја, који би иначе био остао без великог значаја, да неки другови Ђиновићеви, тек је овај био ухваћен, и прије него ли их је власт тражила, не побјегоше преко границе, чим су се сами издали као саучесници и тим открили њихов договор и везу са Ђиновићевим дјелом. Дакле бечка „Н. С. Преса" злоупотребљава име „Гласа Црногорца" у њезином злонамјерном чланку о овој ствари, у коме распреда о сасвим тенциозно измишљеном раздору у нашем Владајућем Дому, доводећи га у узрочну везу са Ђиновићевим покушајем.

Све што бечки лист прича о томе раздору, од почетка до краја не одговара истини. Баш напротив, скорашње путовање Књаза Насљедника по унутрашњости и Његов значајни говор у Морачком Манастиру, који не вјерујемо да инспираторима „Н. С. Пресе" није био познат, најкатегоричније побија њене опаке инсинуације. У том Његовом говору огледа се не само једнодушност, која снажи нашу Узвишену Династију, а која је трн у оку непријатељима Црне Горе, као што је најјача залога њене боље будућности, него и потпуно сагласје Њ. Краљ. Височанства Књаза Насљедника са погледима Његовог Узвишеног Оца у управи земље, осудивши ону заблуђелу чељад, која је у почетку нашег уставног живота мјесто здравим и општекорисним начелима, хтјела дати маха својим болесним амбицијама.

Уз „Н. С. Пресу" добро је дошао овај инцидент и већ добро познатим листовима да продуже свој ниски занат...; али на њихово горко разочарање, у стању смо саопштити, да по свим крајевима Црне Горе влада мир, а у мирном народу само опште огорчење противу учасника суманите замисли, која само тим листовима даје повода, да истину пред свијетом изопачују на свој начин а на штету наше опште ствари.

Свесловенска банка у Петрограду

Руско министарство финансија одлучило је коначно, да се у Петрограду оснује Свесловенска Банка. У поводу тога врло важнога догађаја доноси „Новоје Времја" чланак, у коме вели:

Чеси, који су прољетос били у Петрограду на словенској конференцији, настојали су између осталог, како би се створила што тјешња трговачка веза с Русијом и у ту сврху хтјели су да се у Прагу оснује свесловенска банка. Прејз и Крамарж ишли су с тим планом министру финансија В. Н. Коковцеву, али нијесу нашли потпоре у њега. Међу руским трговачко-индустријским круговима чешка или управо свесловенска банка у Прагу није нашла прихвата, јер мисао, да се створи средишња словенска банка у држави, која није пријатељ Словенима, није се свиђала ни руском минисрту ни руским финансијским круговима. Али је сада на иницијативу руско-словенске трговачке коморе низ руских финансијера и представника великих трговачких предузећа одлучио, да се оснује Свесловенска банка у Петрограду. 25. септембра предао је један од оснивача банке меморандум о оснивању банке, која ће не само имати везе са словенским тржиштима, него ће зближивши и удруживши Русију на пољу привредних и трговачких индустријских интереса са словенским земљама, помоћи им да се отму зависности од њемачких банака, и да бар дјелимице спријечи свењемачко продирање на Балканско полуоствро и Блиски Исток.

Није никаква тајна, да Њемачка настоји и у знатној је мјери стекла огромно привредно значење и у Русији — у краљевству пољском. Тамо је у некојим окрузима око 90% капитала уложеног у фабрике и заводе, својина Нијемаца, који у већини маскирају своју народност именом словенских фирми. Томе нарочито помаже њемачки закон, који дозвољава својим поданицима натурализовати се у другим државама без губитка подаништва њемачког. Свесловенска банка може да буде мирни ослободилац зависних Словена од Нијемаца у правцу привредном. Ту је отворено поље рада, јер промет Русије са словенским државама досиже сада 400 мил. рубаља. Надати се, да ће Нијемци брзо пријећи са њемачких тржишта на руска. Дабогме, да то зависи од руских трговаца. За успјех пријелаза Словена на руска тржишта говори и политички положај, који су Нијемци створили на Балканском полуоству.

У руским трговачко-индутријским круговима мисао оснивања Свесловенске банке наилази на велико признање и многи велики финансијери и заводи већ су уписали преко пет милијона рубаља основног капитала банке.

КЊИЖЕВНОСТ, УМЈЕТНОСТ, ПРОСВЈЕТА

Једна прослава. Иницијативом Сједињенијех Америчкијех Држава одржана је 1893. године у Паризу прва међународна поштанска конференција, на којој се није дошло ни до каквог дефинитивног споразума, али су се сви делегати сагласили о потреби организовања међународног поштанског саобраћаја и радикалног реформисања поштанскијех веза.

Послије неколико година — 1874. год.— одржан је међународни поштански конгрес у Берну, на коме је основан *Свјетски Поштански Савез* — чин, не само важан за поштанску културно-саобраћајну установу, него и велик догађај XIX. вијека. Односна конвенција, на коју је међу прве држава пристала и Црна Гора, ступила је у живот 1875. године, а од тада су, у циљу побољшања и усавршавања, одржате по разним свјетским престоницама три конференције и пет конгреса, од којих је пошљедњи био у Риму 1906. године.

1900. године, двадесетпетогодишњицу оснивања Савеза прославио је просвјећени свијет XX. вијека у Берну, гдје је конгрес засједавао. Делегати на том конгресу, високо цијенећи значај свечаности и желећи овјековјечити оснивање Савеза одлучили су, да се у Берну — сједишту међународног поштанског бироа, подигне споменик, а да суму од 200.000 франака заједнички плате све савезне држа-

силом окренути од Црквине у лијево, спуштати се низ Равни и подеснијем земљиштем изводити борбене еволуције, згодно дејствовати артиљеријскијем огњем и примицати се манастиру. Али једно турско одјељење окрене десно од Црквине и низ стрме ривоточине спушти се до села Врујаца, које стаде палити. Учесник те битке причаше ми даље: — Кад видјесмо гдје горе прве куће у Врујцима, ми (из центра) свом снагом похитасмо низа страну, како би уграбили прије Турака косе око манастира и сам манастир. Свијем дугачкијем путем — нико ријечи не изговара, нико не командује, не распоређује; свак носи једну те исту мисао: да час прије дође к манастиру, да ту погине на прагу ове светиње прије него ли очима види, да је поганичка рука скрнави.... Сунце је ужасно пекло, врућина и умор одолијеваше. Били смо већ у селу Рајичевини — настављa приповједач — и таман се сагох над потоком, да се напијем воде, кад се више нас небо проломи од пушчане паљбе. Чујући борбу дубоко у Морачи, већ око самог манастира, турски мушир са главном снагом крене напријед, па без икаквог извиђања, без заклона, као какво ђаче подмеће своје бокове под грлић војводе Миљана. Страшна пушчана треска и топовска јека продужавала се око два сахата на „Долима". Међутијем је отац Митрофан стигао у манастир и наредио да звоне звона, а борба прикупљеног баталиона из центрума сада се водила са турскијем предњацима око „Градине". Док је војвода просипао паклени огањ са десногa крила, дотле је и Пејовић подухватио турско десно крило са бока и леђа и немилосно га тамањо у непролазнијем провалама. Послије тога наста тишина: топови престадоше, не чује се ни пушчане јеке; онда је радио јатаган у осветничкој руци и уз Равни и коритом плахе рјечице Коштанице и горе, по Доловима, као и са лијева, уз Врујца.... Ту приповједач прекиде казивање.

Узело се, да је са турске стране ова операција било само појачано извиђање, или ипак демонстрација, којом је Мехмед-Алија ишао на то, да олакша пролаз зетском равницом његовоме другу, Сулејману паши, и да дио црногорске војске повуче на себе, или да је одиста мушир за главну циљ имао разуру манастира — свакојако, ова је битка једна од најзнаменитијих, што су се посљедњега рата биле на границама наше отаџбине, што је црногорском оружју дала толико бљеска и сјаја, који се никад и ничим потавњети не може. И врломе староме борцу Оташу и родољубивом племену Мораченица служи на част, што су у средини своје велике задруге, на догледу старославне лавре Немањића и у близини крвавих „Дола" подигли ову задужбину — њима за душу и част, а потомству за наук и сјећање, како су преци умјели мријети бранећи сваки крш, сваки педао ове врлетне, али њима свете земље!....

Битка, сама по себи је веома поучна; њезин почетак, развој и свршетак нагони на озбиљно размишљање, испољује читаву штудију. Док у турском табору ради свак на своју руку: Суљага — за себе, Шабанагић за себе, а мушир остаје сам; док Мекић, код засеока Лијеске, задржава Колашинце и не да да иду низ Морачу, и док Али-бег соколи полудивље Арнауте и наваљује с њима низ Коштаницу — дотле се малена, али сложна црногорска војска прибира и одјељења најпоузданије потпомажу једно друго. Пејовић и садањи архимандрит морачког манастира г. Михаило Дожић, чак са Вралла пролазе то Горњом Морачом, то између тврдијех Столова, заузимају села Рашко и Мијољску и тијем стају непријатељском десноме крилу на пут, да и не покуша заобилажење и центрума црногорске војске и самога манастира. Војвода Миљан са Матешева свом брзином хита, да се по уговореноме знаку нађе на мјесту, окле је најбоље могао бранити и племе и манастир. Са мислилачком далековидошћу, он је умио изабрати то мјесто, а да се није преварио — показао је свршетак битке. Оно војске, што је било у центруму, и вјешто и брзо, без жртава повлачи се до положаја, са којега ће у одлучноме тренутку борбе истаћи сву своју снагу, и, ако буде од потребе, жртвовати се. Све те појединости заједно, и свака за себе је веома значајна, те млађе покољење, особито војнички школовани људи, не треба да их смећу с ума. Лијепо је, врло је лијепо знати историјске примјере и туђијех народа, али не знати својих, то је гријех и — срамота.

Високи дутници избише на косу, гдје их дочека почасна чета од мјешћана и трпеза са пићем и закускама. И овдје су Високи Гости предмет најживљег народног одушевљења, као и другдје свијем путем и прије и послије. Са овога превоја чудан је изглед на Морачу! Далеко на запад пружили се високи, сури врхови Платија, који се као горостани полукругови савијају око велике котлине од Трмања са југа до Јаворја на сјевер. Под вама је недогледна дубодолина са хиљадама висова, стрмих обронака, дубоких усјечина и кланаца, кроз које бију ријечице и потоци то са истока на запад, то са запада на исток док се саставе у једну водопађу, у ријеку Морачу, по чијем се имену и зове цио онај велики простор, што је сада пред нама, или, како Мажуранић пластично истављa:

„Од Мораче, хладне воде,
Име земљи што изводе".

Пут са Црквине иде најприје повијарцем на југ, па се прегиба к сјеверу, затијем благијем стрминама кривуда до Симача. Одоле даље на сјеверо-запад пружа се равнијем горовитијем косама. Права благодат ићи овом густом хладовином нешто иза подне, у међудневичко доба године! Пут је рађен на брзу руку, али је израђен добро. По њему се мјестимице познају трагови колских точкова, први вјесници, да је и врлетна Морача изведена на широки свјетски друм, да је моћнијем саобраћајнијем средством тјешње спојене са културнијем свијетом. Ми се лагано крећемо напријед, али свуда, на све стране чује се жагор, говор, дозивање, пјесма; изгледа као да су оживјеле дебеле церове шуме, да се и оне мичу напријед заједно са народнијем гомилама у празничном руху. Што се више спуштамо, више нас изненађују усјеви: дебело, гојазно класје урметина прекрињује широке, равне њиве. Само у граовскоме Нудолу гледао сам овакога рода, оваког изобиља, али и то ми оспорава сердар „од Голије до на помол Цетиња". Не спорим с њиме, а и што бих, кад немам ршта.... Спуштамо се у пољице и село Вочје, па између роднијех њива долазимо на „Грла", гдје је камeнити мост, красна задужбина о. архимандрита Михаила, па равном косом, док се опет обретосмо на превији, окле нам ниче пред очима морачки манастир, старославна лавра Немањића! *Н. Гр.*

ве. тако рећи цио свијет, јер нема цивилизованог краја на земљиној кугли који није ступио у савез, и у тој сврси да се сума стави на расположење Швајцарском Савезном Вијећу.

При конкурсу за споменик поднесена су биле 122 нацрта, а комисија за оцјену, састављена од највиђенијих представника те вјештине из десет европскијех држава, изабрала је напрт г. Ренеа од С. Марсо, по којој је и споменик израђен.

Умјетник је радио за читаве четири и по године и прије кратког времена предао је споменик Швајцарском Савезном Вијећу, које је, испред свршетка рада, позвало савезне управе, да учествују свечаном откривању 21. септембра — 4. октобра ове године — којег је дана најсвечаније извршена ова свесвјетска прослава. Црну Гору на тој свечаности заступао је г. Л. Брине, књ. цр. генерални консуо у Паризу.

Историја пошта стоји у најтјешњој вези са историјом цивилизације, те су и резултати оснивања свјетског поштанског савеза били сјајни, јер се његово благотворно дјејство осјетило како у међународнијем поштанскијем односима, тако и у унутрашњости појединих земаља примјењивањем дотичнијех конвенција и угодаба. Тако је и код нас у Црној Гори, гдје нас од оснивања Савеза раздваја вријеме од 34 године, а колика је разлика у комуникационим средствима, најбоље ћемо увидијети, кад ондашња средства за пријенос поште, који су вршили поштоноше, доцније дилижанска кола упоредимо са садашњијем средствима: парабродима, жељезницом и аутомобилима, који вежу поједина мјеста између себе и са иностранством! *П. Ђ. Ш.*

Кинематограф у школи. У Енглеској се „Удружење за напредак школа“ врло ревносно бави једним новим, очигледним средством, које жели да уведе у основну наставу, а то је кинематограф, за то нарочито састављен. Главни подстрекач је тога научењак *Б. Браун*, који се искључиво бацио на изучавање ове оптичке справе. Он је написао и научну расправу, да јавно мњење придобије за тај подхват. У тој расправи истиче како су данашња средства зе очигледну наставу застарела, те их треба замијенити бољима, који би њежној и пријемљивој души омладине наше одговарала. Главно је у настави одржати живахност и свјежину духа, који се само у том стању може јаче заинтересовати. Несумњиво је, да би се то погодним кинематографом најбоље постигло.

Ко је посматрао дјецу и њихово интересовање на представама кинематографа, лако ће доћи до увјерења, да учени Енглез има право што у кинематографу гледа једно јако средство за очигледну наставу. Ту се не износе само правилне стереотипне слике појединих предмета, већ и догађаји са свима радњама. Природна је ствар да би кинематограф, удешен за школску потребу, учитељима много олакшао рад, код дјеце раширио круг представа. Не сумњамо, да ће у Енглеској овај подхват „Учитељског ,Удружења“, потпомогнут од стручних енглеских научењака, бити у основној настави и остварен. Он ће се отуда пренијети и у друге модерне државе, па ће без сумње доћи и у крајеве, гдје српски народ живи, свакако много усавршенији но што је сад, кад је у Енглеској отпочет.

Тренутна фотографија. Под тим насловом изашла је књига од 4 штампана табака, на финој хартији, повезана у елегантне меке корице. Написао ју је Гвозден Клајић и у њу унио 22 слике.

Књига садржи упут за практично изучавање тренутне (момент) фотографије и подијељена је на шест одјељака: I. Познавање апарата; II. Снимање предмета; III. Израда позитива; IV. Израда негатива (копирање); V. Увеличавање снимака; и VI. Културни значај фотографије и њена примјена.

Дјело је написано тако јасно и практично, да по њему може свако отпочети фотографисање без претходног показивања или усменог објашњења. С тога је препоручујемо свима, који хоће ову лијепу и корисну вјештину да изуче или упознају. Цијена је књизи кр. 1.50.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Господар у Рудинама. Пишу нам из Никшића: У уторник, 22. т. м. Његово Краљев. Височан. Господар благоизволио је посјетити племе Рудине. Гост је био породици Балетића, која живи у Броћанцу. У пратњи Господаревој било је око тридесет никшићских грађана и чиновника. Дочек у кући старог Новака Балетића био је богат и господски. Одушевљење народно при дочеку било је неописиво. Од Сланога до цркве у Броћанцу свако брдашце било је окићено народом, а узвици: „Живио Господар“ небо су проламали. Пред кулом старог Балетића, за вријеме док се Господар у њој бавио, народним играма и весељу није било краја. Господар, окружен стотинама Рудињана, дуго се разговарао са стаwиſиd и ти разговори као обично ишли су на поуку младежи — младежи, која се Господару веома допала и чисто Му се на лицу могла радост читати, кад посматраше ону праву љепоту доиста силне младости која Га окружаваше. Од свега је било најљепше и највеличанственије видјети, кад се при повратку Господареву просу и као на крила полеће уз Господара око 4—5 стотина чиле рудинске момчади, па пјевајући допратише Га до на Слано поље. Око три уре по подне Господар се повратио у Свој Двор у Никшић, у најбољем расположењу а највише због тога, што се увјерио, да с дана на дан расте све више благостање и задовољство у народу.

Из Зетског Дома. Забава коју је цетињска Читаоница приредила у Зетском Дому у очи рођендана Њ. Кр. В. Књаза Господара, испала је сјајно преко сваког очекивања. Позориште је било дупке пуно најотмјеније публике, која је све тачке красно изведеног програма пратила дуготрајним одобравањем. Нарочито је бурно допадање изазвало соло-пјевање г. У. Јуришића, наставника пјевања у нашим средњим школама, кога је на гласовиру познатом вјештином пратио г. Фрети, учитељ гласовира из Котора. Послије концертног дијела била је игранка, која је у најбољем расположењу трајала до касно у ноћ.

Забава. Друштво Цетињске Читаонице приређује уз пријатељско судјеловање цркв. пјев. друштва „Његош“ и позоришне дружине П. В. Ћирића сјутра, 28. о. м., у част рођендана Њ. В. Књаза Петра, у Зетском Дому свечану забаву с игранком. Забава ће отпочети пјевањем химне, иза које ће позоришно друштво приказивати *Хасан-агиницу*, историјску драму у 3 чина од Милана Огризовића. Послије представе настаће игранка.

Из Цетињског Радничког Друштва. У прошлу суботу, 19. ов. мј., друштвени *Тамбурашки збор* био је одликован позивом, да у Новом Двору концертује пред Њ. Њ. Кр. Кр. В. В. Књазом Нашљедником, Књагињом Милицом и Вел. Херцегињом од Мекленбург-Стрелица. Њихова Краљевска Височанства била су пријатно изненађена вјештим свирањем наших тамбураша, који су на захтјев извели и неколико српских кола, која су и одиграна, као и зетско коло и наше народне игре у намјери, да Висока Гошћа види и српске народне игре и кола. Како Домаћи тако и Гошћа Им били су посве задовољни с успјехом наших тамбураша, те је Њ. Кр. В. Књаз Нашљедник благоизволио изразити предсједнику Друштва г. Јовану Хајдуковићу своје задовољство.

Око 11 сати у вече програм је био завршен и тада је Њ. Кр. В. Књаз Нашљедник предао предсједнику г. Хајдуковићу за друштвену касу дар од стране Њ. Кр. В. Велике Херцегиње у износу од *двије стотине перпера*, на што се је од стране тамбураша више пута захорило Живио! и Живјеле!

Позориште. На Цетиње је стигло из Котора позоришно друштво П. Ћирића, које намјерава дати низ представа у Зетском Дому. — Друштво располаже добрим глумачким снагама, те је свугдје, гдје год је давало представа, наилазило на повољан одзив публике.

ТЕЛЕГРАМИ

Цариград, 22. септембра. Посланик Русије отпутовао је у Ливадију, да присуствује пријему турске мисије.

Биоград, 22. септембар. Скупштина је сазвата за 1 (14) октобра.

Загреб, 22. септембра. Изречена је пресуда у велеиздајничком процесу. Браћа Прибићевићи осуђени су по 12 година тешке тамнице, двадесет деветорица по 8, 7, 6, 5, и један на 3 године, а двадесет и два су ријешени од оптужбе.

Није било никаквог инцидента.

Цариград, 23. септембра. Турска мисија отпутовала је за Ливадију.

Загреб, 23. септембра. Бранилац Др. Хинковић, апелирао је у име свих бранилаца против оног дијела осуде којом су осуђени њих 31, тражећи у исто вријеме неодложно ослобођење оне 22, који су ријешени од оптужбе. Државни тужилац апелирао је такођер, против оног дијела пресуде, којом су ови посљедни ријешени. — С тим је процес закључен.

Петроград, 24. септембра. — „Вечерњи голос“ доноси, да је у конференцији коју је имао Ерентал са њемачким канцеларом Бетман-Холвегом, утаначен споразум са Русијом. —

Петроград, 25. септембра. — Према саопштењу разних руских кругова, који су добро обавијештени, Цар праћен Извољским, кренуће скорим на пут у Италију, да учини посјету краљевском пару. — Цар ће путовати преко Кијева и Мелегари. — Посланик Италије кренуће прексјутра у Италију.

Атина, 25. септембра. Јављају из Сереза у Македонији, да је прекјуче извршен атентат са петнајест револверских метака на грчког вице конзула. у часу кад је хтио уљећи у кућу у којој је консулат. — Атентатор је умакао, те није познат узрок атентату.

Ливадија, 26. септембра. Цар је примио турску мисију у свечану аудијенцију. —

Загреб, 26. септембра. Државни тужилац повукао је своју апелацију против оне дванаjесторице, који су, као ријешени од оптужбе, били задржати у затвор, те су и они синоћ пуштени на слободу.

Списак странаца приспјелих на Цетиње
од 18. до 25. септембра 1909. год.

Гранд Хотел: Р. Штрац с госпођом просједник из Баварске; Х. Бомон, отпр. послова из Лондона; Б. М. Анисон, прив. из Сјев. Америке, гђица К. Хамилтон, прив. из Америке; С. Баунинг, прив. из Америке; барон Кенериц, прив. из Дрездена; барон Ешвеге, прив. из Дрездена; г-ђа Л. Ј. Пам, прив. из Париза; Х. Јунгер, с породицом, трговац из Минхена; д-р Х. Кепе, унив. проф. из Гисена; д-р Т. Волф, секретар из Беча; д-р М. барон Калина, прив. из Беча; Ј. Рајт, чин. из Беча; К. Милман, прив. из Берлина; д-р П. Јафе, савјетник из Диселдорфа; д-р Ј. Јафе, љекар из Берлина; д-р Хетец с госпођом, професор из Берлина; Д. Гајст с госпођом, чин. из Бистрице; К. Марач, трг. заступник из Фијуме; барон де л' Еспинас с породицом, из Версаља, Џ. В. Ридле, рентијер из Америке; д-р Ј. Бартрелс, савјетник из Аленштајна; д-р В. Хитинг, фабрикант из Италије; А. Кауфман, проф. из Минхена; В. Хруби, прив. из Јичина; К. Б. Фромон, консул из С. Себастијана; А. Рустон с госпођом, инжињер из Лондона; З. Ласоцки, начелник из Беча; Х. Семеловски, прив. из Лавова; д-р С. Истиановски, савјетник из Лавова; Ј. Мец, инжињер из Минхена; А. Паир, инжињер из Минхена; Ф. Обербахер, инжињер из Витингау; Ј. Срб, инжињер из Прага; М. Срб, техничар из Прага; д-р ди Соскје, љекар из Париза; д-р О. Пан, судија из Беча; Ј. А. Смит, проф. из Окфорда; д-р Е. Геперт с госпођом, проф. из Хајделберга; В. Русел Робертс с кћерком, рентијер из Енглеске; А. Гајстер, прив. из Торина; М. Бержерол, прив. из Торина; Ј. Х. Стевенсон с госпођом, адвокат из Бостона; М. Смит с госпођом, прив. из Њујорка; П. Косијо, трг. пут. из Трста; Ф. Марки, трговац из Сињета; Т. Борнет, фабрикант из Бадена; Е. Мале, архитект из Бадена; Г. Малер, прив. из Бадена; М. Покрајац, прив. из Книна.

Хотел Рајнвајн: Х. Шторлак, чиновник из Беча; А. Битако, чиновник из Тријеста; Х. Хофман, прив. из Требиња; К. Фирбас, прив. из Требиња; Х. Сигел, прив. из Требиња; К. Бусцек, приватијер из Требиња; Р. Сјеран, трговац. из Мостара; Н. Парелчак, чиновник из Беча; М. Холер, чиновник из Беча Д-р. Ф. Браунлих, хемичар из Њемачке; О. Фрамлих, трговац из Тионе; Ј. Сибилски, чиновник из Чешке; Д-р О. Десеч, адвокат из Будапеште; С. Хофман, с г-ђом чиновник из Аугсбурга; Д-р С. Гистела, љекар из Беча; П. Фрети, учитељ клавир из Котора; П. Ћирић, управитељ позоришта из Котора.

ОБЈАВА

Јавља се управама свијех школа, да се у књижари А. Рајнвајна, С. Бркића и Комп. и у књижари Мартиновића и Иванишевића на Цетињу могу добити сви уџбеници и друге потребе за средње школе. У књижари Мартиновића и Иванишевића могу се добити још и уџбеници државног издања за основне школе.

Број 3068. Из канцеларије Књ. Цр. Министарства Просвјете и Цркв. Послова 5. септ. 1909. г. Цетиње. 2,2

ОБЈАВА

Раде Цокин Влаховић, из **Колашина** јавио се посљедни пут својој породици у мјесецу Децембру 1908 из Сјев. Америке. Моли се свако, ко би што знао о поменутом Раду, да изволи што прије извијестити ово Министарство.

№ 1683. Из канцеларије књ. министарства иностраних дјела, 26. августа 1909 г. на Цетињу. 3,3

ОГЛАС

Јагош Божов Павличић већ се двије године не јавља из Америке својој родбини у Бјелопавлићима, те се с тога сваки онај, који би о њему што знао, моли, да неодложно јави овом Министарству гдје се исти налази или гдје је посљедњи пут виђан.

№ 1658. Из канцеларије књ. министарства иностраних дјела, 21. августа 1909 на Цетињу. 3,3

ОБЈАВА

Пошто господин Министар Финансија и Грађевина није одобрио лицитацију држату 20. ов. м. у канцеларији управе подгоричке царинарнице за прегон соли, то ће се на основу његовог данашњег рјешења у нећељу, 4. октобра о. г. у 10 сати прије подне одржати у канцеларији исте управе царинарнице друга јавна лицитација за прегон — у току једне године — с Плавнице у Подгорицу око 1,000.000 кгр. и с Плавнице у Никшић око 1,500.000 килограма соли; прегон ће се повјерити понудиоцу најповољнијих услова.

Сваки лицитант дужан је поднијети кауцију од 8.000 перпара за прегон Плавница—Подгорица, а за прегон Плавница—Никшић 12.000 перпера у готову, или у непокретностима.

Потребнија објашњења о лицитацији и условима могу се добити сваког радног дана у канцеларији управе подгоричке царинарнине или у министарству финансија и грађевина.

Број 2051. Из канцеларије министарства финансија и грађевина, 26. септембра 1909 године, Цетиње. 1,2

СТЈЕЧАЈ

Министарство Финансија одлучило је, да пошље у иностранство *четири питомца* за изучавање геодезије, с тога се на основу ријешења г. Министра Финансија и Грађевина од 23. овог мјесеца број 2010 у томе циљу расписује стјечај за поменуте питомце; кандидати треба да испуњавају сљедеће услове:

1) да су свршили; најмање *пет* разреда гимназије;

2) да су Црногорски поданици;

3) да су потпуно здрави, што ће се утврдити љекарским прегледом;

4) да нијесу млађи од 16 ни старији од 20 година; и

5) да се како они, тако и њихови родитељи писмено обавежу, да ће кандидати по свршеној школи, служити у државној служби најмање *пет* година и и да ће накнадити државној каси на њих утрошен новац са 6% интереса, ако *школу неби свршили* и *испите положили*, или ако не би одслужили у државној служби, која би им се дала, предвиђени рок од *пет* година.

Ко је вољан да конкурише према горњим условима, нека се обрати са потребним документима административном одјељењу овог министарства, најдаље до 10. октобра т. г.

К Броју 2010. Из канцеларије Министарства Финансија и Грађевина, 24. септембра 1909 год., Цетиње. 1,2

НА ЗНАЊЕ

Многи Књажевски поданици, који се у иностранству баве, кад остану ма на који начин без пасоша, или кад овоме изађе рок, обраћају се Књ. Министарству Иностраних Дјела или Књ. Легацији у Цариграду с молбом, да им се издаду нови пасоши, или обично саопштавају своје адресе тако нетачно, да им се пасоши не могу послати, или кад им се пошљу на адресе, које су нејасно означили, писма се враћају натраг.

Усљед тога овим се обраћа пажња свијема Црногорским поданицима, који су у иностранству, да нове пасоше имају тражити преко Књ. Консулата у мјестима гдје ових има, гдје их нема нека се обрате Књ. Министарству Иностраних Дјела преко Царско Руских Консулата, а гдје и ових нема, онда преко дотичних мјесних политичких или општинских власти.

Књ. Легацији у Цариграду имају се обраћати само они Књ. поданици за тражење пасоша, који у Турској Империји живе, а сви остали имају своја тражења гореозначеним путем Министарству Иностраних Дјела.

К броју 4915. 1908 г. Из канцеларије Књ. Министарства Иностраних Дјела, 9. септембра 1909 год. на Цетињу. 3,10

ШКОЛА
ЗА
финансијске и административне чиновнике

Према одлуци Професорског Савјета, коју је одобрио и Господин Министар Финансија и Грађевина, први течај школе за финансијске и административне чиновнике почиње 15-ог октобра 1909, а завршава се 15 јуна 1910 год.

Сви они, који желе, да ступе у ову школу, било као редовни, било као ванредни ученици, а нијесу се још пријавили, могу накнадно послати управи школе своје пријаве са свима потребним документима, као што је то у „Гласу Црногорца“ Бр. 25. о. г. објављено, до закључно 30. септембра т. г., јер се послије тока рока ничија пријава неће више узимати у обзир.

Како ће се одлуке о пријему кандидата за слушаоце школе истима благовремено саопштити и посебно и преко „Гласа Црногорца“, то се скреће пажња кандидатима из унутрашњости земље, да не долазе ради школе не Цетиње, док не добију извјештај, да су у школу примљени.

Број 121.
19. септембра 1909 год. Цетиње.

Управитељ школе
Милоје Ж. Јовановић. с. р.

СТЈЕЧАЈ

Тражи се љекар за физикуса на Ријеци Црнојевића са годишњом платом од 3600 перпера (три хиљаде шест стотина).

На Ријеци биће му стално мјесто, а ићи ће нељељно и на Вир-Пазар, за које ће добијати особиту дневницу.

Љекар ће бити дужан држати ручну апотеку, јер нема јавне и мораће на позив ићи по округу, колико по званичном, толико по приватном послу, за које ће му се исплаћивати награда по „Санитетском Зборнику“.

Молитељ мора познавати српски језик; мора бити оспособљен за доктора цјелокупног љекарства на једном од признатих европских универзитета.

Молбе морају бити упућене Санитетском Одјељењу Министарства унутрашњих дјела, и снабдјевене потребним исправама.

Молитељ може добити подробнија обавјештања од Санитетског Одјељења.

Број 1220. Из Санитетског Одјељења Министарства Унутрашњих Дјела, 18. Септембра 1909. год., Цетиње. 2,6

СТЈЕЧАЈ

Тражи се секундарни љекар при болници „Данило I.“ на Цетињу са годишњом платом од 3000 перпера (три хиљаде перпера) и са станом, огријевом, освјетљењем и послугом у истој болници.

Молитељ мора познавати српски језик; мора бити оспособљен за доктора цјелокупног љекарства на једном од признатих европских универзитета.

Молбе морају бити упућене Санитетском Одјељењу Министарства унутрашњих дјела, снадбјевене потребним исправама.

Молитељ може добити подробнија обавјештења од Санитетског Одјељења.

Број 1220. из Санитетског Одјељења Министарста Унутрашњих Дјела. 18. септебра 1909 год., Цетиње. 2,6

ОБЈАВА

Пошто на дан 1. октобра т. г. ступа у извршење закон о жиговини лозова и срећака Министарство Финансија даје на знање, да је у смислу члана 11. истог закона отпочело издавати дозволе за продају лозова, срећака, промеса и т. д. предвиђене у члану 1 и 2 поменутог закона, а наплата жиговине на исте у смислу члана 4. истог закона почеће од 1. октобра 1909. год. Позивају се сви они, који би жељели добити односне дозволе, да се формалним молбама пријаве Министарству Финансија и Грађевина најдаље до 25. септембра ове године, јер су законом предвиђене строге казне за свакога онога, који би продају лозова без нарочитог претходног одобрења вршио.

Број 1879. Из канцеларије Министарства Финансија и Грађевина, 12. септембра 1909 год. Цетиње. 3,3

ОБЈАВА

Према одобрењу Господина Министра Унутрашњих Дјела од 11. септембра тек. год. број 6188. Одјељење Народне Привреде купиће за исхрану стоке у сточарском заводу у Никшићу 560 товара сијена.

Позивају се сви, који би вољни били издати поменуту количину сијена. да се својим понудама обрате Управи Сточарског Завода у Никшићу најдаље до 1. октобра ове године.

П.Број 3131. Из канцеларије Одјељења Народне Привреде Књ. Министарства Унутрашњих Дјела, 12. септембра 1909 год. на Цетињу. 1,2

Службени огласи

ОГЛАС

Јавна продаја непокретности Стевана Ђокова Лукачевића из Србије, а бившег становника вароши Подгорице извршиће се 24. септембра ове године и 24. јануара 1910 године.

Виђи оглас у додатку 33 броја „Гласа Црногорца“ од 24. јула ове године.

Број 1715 VI—1908—303.

Подгорица, 25. августа 1909.

Општински Суд
за предсједника,
судија Ј. Радичевић.

P.54 Бр.476 2,3

СУДСКИ ПОЗИВ

У смислу данашњег ријешења овога суда број и ознака доњи, овим се позива одбјегли Владимир Јованов Лазовић, родом из Куча, осумњичени за покрађу 2000 франака професору Александру Валу, из Рима, да на дан 2. новембра тј. г. у 8 сати прије подне предстане потписаном суду, ког ће се дана одржати јавна расправа по дотичном спору, с напоменом, да ће суд и на случај Лазовићева непрестанка истом донијети заочну пресуду (in contumatiam).

Број 599 ex 1909. V—1908—15.

У Бару, 25. августа 1909.

— Књ. Обласни Суд —
за предсједника
судија Ф. Пејовић

2,3

СТЈЕЧАЈ

Ријешењем потписаног суда од данас, број и ознака доњи, отворен је стјечај над покретном и непокретном имовином Душана браће Вујица, трг. из Никшића, за измир њихових дугова.

С тога се позивају сви њихови дужитељи да се пријаве потписаном суду са својим потраживањима, поткријепљеним пуноважним исправама, најдаље до 1. јануара 1910 године, послије којег дана ничије потраживање суд неће уважити.

Број 2595. IV—1909—702.

У Никшићу, 5. септембра, 1909 год,

Књ. Обласни Суд
предсједник Ш. М. Мартиновић

P.78 Бр.520 1,3

ОГЛАС

У смислу ријешења овог Капетанског Суда од данас износи се на јавну продају доље описане непокретности Тома И. Марићевића из Његуша, процијењене перпера 1820

Продаја ће се извршити у канцеларији потписатог Суда. За продају одређују се три рока: 10. октобра, 10. новембра 1909 год. и 10. марта 1910 год. у 3 сата послје подне.

На првом року непокретности се неће продати испод процијењене вриједности; на другом хоће али не испод $^{2}/_{3}$ процијењене вриједности, а на трећем року уступиће се понудиоцу највише цијене.

Лицитанти су дужни положити јемство 10% од процијењене вриједности.

Позивају се сви они, који на непокретности имају какво реално право, као и сви они. који имају право прече купње, да се пријаве потписатом суду прије почетка прве продаје.

Опис непокретности:

1) Нова кућа у село „Дуги До,“ дугачка 9·50 см., широка 7·30 см.; авлија пред исту пространа 70 квадр. м.; ограничено: од сјевера кућом и оградом истог Марићевића, од других страна путовима. Процијењено перпера 820.

2) Земља „Горњи Кућ До“ $^{3}/_{4}$ рала; граничи: од свију страна комуницом. Процијењено перпара 480.

3) Земља „Папрати“ у планину Кућ До $^{8}/_{4}$ $^{1}/_{8}$ рала; граничи: од свију страна комуницом. Процијењена перпера 520.

Број 532—200—1908.

Његуши, 10. септембра 1909 год.

Капетански Суд
капетан Ђуро Врбица.

P.205 Бр.527 1,1

Приватни огласи

ОБЈАВА

Објављује се грађанству општине вароши Цетиња, да ће се у смислу чл. 15 закона о уређењу варошких општина избор општинскијех одборника и њиховијех замјеника на Цетињу, а за трогодишњу периоду, која наступа, извршити у Зетском Дому на дан 11. октобра ове године од 9 до 12 сати прије подне и од 2 до 5 сати послије подне.

По члану 179 Устава за Књажевину Црну Гору, у вези с чл. 33. закона о уређењу варошкијех општина. право гласања при општинскијем изборима има сваки пуњољетни црногорски држављанин, који уз друге законске услове плаћа дацију или порезу, а ко то своје право може употребити на Цетињу гореозначеног дана, може се видјети из списка бирача, који је у смислу члана 36. прве алинеје закона о уређењу варошкијех општина изложен пред општинскијем зданьем.

Ако у списак случајно не би био уведен неко, ко има право бирања, има се на основу чл. 32. друге алинеје поменутог закона пријавити на вријеме Управи општине вароши Цетиња, да би се у списак накнадно увео.

Број 1243 А—1909—19.

Цетиње, 24. септембра 1909.

Управа Општине вароши Цетиња
предсједник оф. Ј. Ивановић.

P.185 бр.554 1,2

НА ЗНАЊЕ!

Свијема, који су из Америке преко мене шиљали новац, писма и новине дома, нећу ничије примати од 1. октобра 1909 год. Кога се тиче молим нека својијема јави у Америку.

Број 580. Никшић, 23. августа 1909.

Обрен Никовић
Окр. капетан у пенсији

P. 44 Бр. 480 1,3

Сви уџбеници за гимназију и основ. школе

добијају се у **Књижари и Папирници С. Брнић и Комп. Подгорица.** P. 18 Бр. 485 3,3

Никшићско
Трговачко Акционар. Друштво

Извјештва п. г. трговце, да у течају ове године отвара два одјељења:

1. Септембра одјељење са сједиштем у Подгорици под фирмом **„Филијала Никшићског Трговачког Акционарског Друштва“** која ће се бавити продајом главних артикала, из свог депо-а, а уз то вршиће и све врсте комисионарских послова, и

1. Новембра одјељење са сједиштем у Бару под фирмом **„Заступништво Никшићског Трговачког Акционарског Друштва“** са искључивим занимањем: примање и експедиција робе.

Оба та одјељења, биће у стању да сваки повјерени им налог изврше на потпуно задовољство поштованих наредбодаваца.

P. 90. Број 486 1,3 **УПРАВА.**

Александар К. Матановић
дипломирани правник

отпочео је адвокатску праксу. Рад солидан. **Сиротињи упуства бесплатно.** Станује: Катунска 101.

Цетиње. P. 18 Бр. 434 5,5

ПОЗИВ

Књ. Министарство Унутрашњих Дјела одобрило је и потврдило.

ПРАВИЛА
Индустријског Акционарског Удружења

са сједиштем у Никшићу, те се на основу тога отвара упис на:

I. коло од 2000 акција по 100 Круна

При упису полаже се по 1 круна на име уписнине и по 10 круна на име уплате од сваке акције. Ова ће се уплата рачунати за мјесец октобар т. г., а почевши од 1. новембра т. г. има се уплаћивати свака акција по 2 (двије) круне мјесечно да потпуне исплате.

ИЗВОД ИЗ ПРАВИЛА:

Чл 2., Удружењу је циљ, да оснивајући и подижући разна индустријска подузећа унапређује индустрију у Црној Гори.

Чл. 3., Удружење у првом реду оснива фабрику за производњу бире (пива). Пивари је име: „Пивара Требјеса“. — Подизање Пиваре, почеће се по могућности у почетку 1910 године.

На основу наведенога, потписата Управа позива, уједно и моли све оне, који би жељели бити акционари, да са уписом похитају, како би се у новембру т. г. могла сазвати скупштина ради избора сталнога Управног и Надзорног Одбора.

Никшић, 6. септембра 1909 год.

Привремена Управа
предсједник **Шћепо Кустудић.**

P.175 Бр.530 2,3

Јанко Спасојевић
дипломирани правник

заступа парнице грађанске и кривичне пред свима судовима; административним и духовним властима;

посредује при склапању уговора и других правних послова.

Адреса:
Цетиње Хотел Рајнвајн,
Подгорица Хотел Европа.

P.32 бр.533 2,10

КОСТА МАРКОВИЋ
— Вир-Пазар — (Црмница) —

Пише молбе, жалбе, уговоре, нагодбе и све што суду принадлежи. Заступа и поједине парнице — осим бракоразводне.

Све по умјереној цијени. P. 24 Бр. 489 3,4

ГОСТИОНИЦА И КАФАНА „ЦРМНИЦА“

близу „Зетског Дома“ снадбијевена је чистим црмничким и другим пићем и артиклима, послуга брза кујна изврсна, цијене најумјеренije.

Цетиње. **П. Иличковић.**

P.25 Бр.537 2,3

Ко жели узети лијепо имање

сат источно Никшићу, на колском путу, на живој води, кућа на два боја, два млина на волту, ваљаница сукна; пет-шест рала баштине, за топљење из јаже; неколико стотина топола, врба, багрена, разног воћа. Два листосјека. Продаје

P.48 Бр.538 2,3 **Бекица Шобајић.**

Чиним до знања поштованом грађанству да сам поново отворио

ТЕРЗИЈСКУ РАДЊУ

Катунска улица број 38. Роба добра, израда брза и тачна. Цијене умјерене

Молим своје пријатеље и прваше муштерије за посјету.

Цетиње. С поштовањем
P. 37 Бр. 490 3,3 **Јово А. Поповић.**

ОГЛАС

Са којим извјештавам одбранбени Суд трговачке-обртничке Коморе и трговачке Берзе на Сенској Ријеци, да примам за свог заступника г. Nestora Cherscich из истог мјеста у парници, коју имам са фирмом Giuss. Lederer succ. дужећи је за суму од перпера 5000., као и учињене трошкове около поведене парнице.

Подгорица, 5. октобра 1909

P. 56 Бр. 546 1,2 **P. Nuss Colla**

ОБЈАВА

Бр. 3068, из канцеларије К. Цр. Министарства Просвјете и Црквених Послова 5. септ. 1909 г. јавља се управама свијех школа, да се у књижари Мартиновића и Иванишевића на Цетињу могу добити сви уџбеници и друге потребе за средње школе као и уџбеници државног издања за основне школе.

КЊИЖАРА и ПАПИРНИЦА
МАРТИНОВИЋА и ИВАНИШЕВИЋА
Цетиње, — Балшића пазар

Има за продају:

Књиге за све школе, мјешовиту папирну робу, разне врсте писаћег прибора, канцеларијске потребе, — све потребе за ђаке; сваковрсне дописне карте, разне кућевне украсе, дјечије потребе, — дарова за одрасле и за дјецу

Поруџбине из унутрашњости примају се и тачно извршују. P.100 Бр.518 2,3

Д-р Х. КУСЛЕФ
дипломирани зубни љекар — Данилов-град

Стављам на знање поштованој публици, да ћу мој *зубољекарски кабинет* од 1. октобра текуће године премјестити на *Данилов-град.*

P. 25 Бр. 550 1,3

Моме непрежаљеном јединцу

† ДУШАНУ
бив. секретару Министарства Правде

држаћу годишњи помен у нељељу 4. октобра у 9. сати прије подне, у цркви Св. Параскеве у Добрском Селу.

Ожалошћени
P. 31 Бр. 547 1,1 **Шако Филиповић.**

Извјешћавам сроднике, пријатеље и познанике, да ћу у недјељу 27. ов. мјесеца у $10^{1}/_{2}$ сати из јутра давати у капели на новом гробљу годишњи парастос нигда непрежаљеној супруги

† ДРАГИЊИ

и сину

† ВЛАДИМИРУ

P. 37 Бр. 548 1,1 командир **Раде Меденица.**

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом смрти нашега никад незаборављеног сина односно супруга, оца и брата

† КРСТА

који се пресели у вјечност 15. августа ове год. у новосадској болници у најљепшем цвијету младости своје у 27 год.

Нека је наша највиша благодарност свим нашим пријатељима, кумовима, сродницима и добротворима, који нашу жалост ублажише са својом изјавом у нашој жалости.

Никшић, 19. септембра 1909 год.

Ожалошћени: мајка Неда, супруга **Мара,** син **Никола,** браћа: **Јакша, Раде,** сестре: **Јелена, Зорка, Милева — Марковићи.** P.78 бр.543 1,1

Приликом прерано смрти мога непрежаљеног јединца сина

† ИЛИЈЕ

који се послије кратке и тешке болијести пресели у вјечност 8. ов. мј. сматрам за особиту и свету дужност изјавити доживотну благодарност свима онима, који ма којим путем узеше учешћа у овој мојој жалости и тиме ми олакшаше тешко бреме туге.

Особита хвала г. г. Д-р С. Матановићу, Сужњевићу и помоћнику Гаговићу, који се својски заузимаше да драгог покојника отргну из чељусти смрти. као и г. проту Матановићу, који мртвачки спровод попрати.

Вјечита хвала нашој браћи из Ријечке нахије као и грађанству вароши Цетиња, који мртвачки спровод попратише до Црне Греде.

Неизмјерна хвала нашим пријатељима Црмничанима, који у великом броју дођоше, покојника својски ожалише и до вјечне куће испратише.

Нашој браћи Цеклињанима, који са свијех краја похиташе и узеше видног учешћа у мојој жалости, доживотна благодарност.

Хвала мјесном свештенику г. Илији Ђурашковићу. који са ђацима спровод увелича и над покојником опијело изврши.

Једном ријечи свима и сваком, који ми писмено, телеграфски или лично изјавише саучешће вјечна и незаборављена благодарност.

Цеклин, 12. септембра 1909 год.

Ожалошћени отац, **Марко Маиолов Пејовић** са осталом родбином. P. 181 Бр. 549 1,1

Штампа К.Ц. Државне Штампарије